

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет правничих наук
Кафедра кримінального та кримінального процесуального права

Магістерська робота

на тему: «Провадження щодо кримінальних проступків»

Виконала: Студентка 2-го року навчання,
Спеціальності
081 Право

Берзон Лада Юріївна

Керівник: Галаган В. І.
завідувач кафедри, доктор юридичних
наук, професор

Рецензент _____

Магістерська робота захищена
з оцінкою _____

Секретар ЕК _____

«__» _____ 20__ р.

Київ – 2024

**Декларація
академічної доброчесності**

Я, Берзон Лада Юріївна, студентка 2 року навчання магістерської програми за спеціальністю «Право» факультету правничих наук НаУКМА підтверджую таке:

- написана мною магістерська робота на тему «Провадження щодо кримінальних проступків» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, передбачених п. 3.1. Положенням про академічну доброчесність здобувачів освіти у НаУКМА, зі змістом якого я ознайомена;
- я заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії.

10.05.2024р.

Берзон Л. Ю.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ ЯК ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПРАВОВОЇ ПРОЦЕДУРИ	7
1.1. Кримінальний проступок як вид кримінального правопорушення.....	7
1.2. Співвідношення дізнання та досудового слідства.....	10
РОЗДІЛ 2. ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ПРОВАДЖЕННЯ ДІЗНАННЯ	19
2.1. Початок провадження дізнання.....	19
2.2. Застосування заходів забезпечення кримінального провадження.....	23
2.3. Проведення слідчих (розшукових) дій.....	32
2.4. Строки та порядок закінчення дізнання.....	41
РОЗДІЛ 3. СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ	48
3.1. Особливості судового провадження щодо кримінальних проступків.....	48
3.2. Аналіз судової практики у провадженнях щодо кримінальних проступків.....	53
ЗАКЛЮЧНІ ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65

ВСТУП

Актуальність теми. Міжнародні організації вже давно наголошували на необхідності запровадження в Україні спрощеного порядку кримінального провадження для заощадження людського ресурсу, а також дотримання принципів процесуальної економії. Зважаючи на це, починаючи з 2012 року кримінальне й кримінальне процесуальне законодавства України зазнали багато змін, які були зумовлені насамперед поступовою інтеграцією України в Європейський Союз. Зокрема, досвід європейських держав щодо диференціації кримінальних правопорушень й кримінальної процесуальної форми, а також необхідність реформування кримінального та кримінального процесуального законодавства стали наслідком розділення досудового розслідування на дві форми та появи нової класифікації кримінальних правопорушень в КК України. Зокрема, у 2012 році законодавець ввів у кримінальне процесуальне законодавство нову форму досудового розслідування – дізнання, а у 2018 році було прийнято Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» №2617-VII, відповідно до якого в КК України з'явилася нова категорія – кримінальний проступок. Відтоді кримінальний проступок та злочин є видами кримінальних правопорушень. Запровадження категорії кримінальних проступків було покликано гуманізувати кримінальне законодавство України, а також гармонізувати його з законодавством прогресивних країн європейського та міжнародного співтовариства. Крім цього, такі зміни дозволили зменшити навантаження на слідчих, що провадять досудове розслідування злочинів. Ба більше, запровадження дізнання дозволило закумуляувати більше часового, фінансового та безпосередньо людського ресурсу для слідчих під час досудового розслідування злочинів, які за своїм змістом є більш тяжкими діяннями. До того ж, нововведення, які стосувалися впровадження спрощеного судового розгляду щодо кримінальних проступків, були зумовлені необхідністю розвантаження судової системи. Однак правове регулювання спрощеного порядку кримінального провадження, дізнання й

спрощеного судового розгляду, та особливостей правової природи кримінального проступку, що було впроваджене законодавцем за останні 15 років, не є справедливим з позиції верховенства права, а також узгодженості змін з вже чинним законодавством України. З огляду на це, вважаємо, що питання поставлене для дослідження в цій роботі є начасним.

Стан дослідження. Серед сучасних вітчизняних правників проблематикою вивчення правової природи кримінальних проступків та особливостей провадження дізнання займались: М. І. Хавронюк, Р. І. Благута, О. І. Гарасимів, Ю. В. Гуцуляк, В. І. Фаринник, І. А. Галась, А. Ф. Волобуєв, С. М. Лозова та ін.

Об'єкт дослідження – процесуальні правовідносини, що виникають, розвиваються й припиняються під час здійснення кримінального провадження щодо кримінальних проступків.

Предмет дослідження – провадження досудового розслідування та судового розгляду щодо кримінальних проступків.

Дослідницьке питання: «Які існують особливості та проблеми правового регулювання провадження щодо кримінальних проступків?»

Мета дослідження. На основі аналізу літературних джерел, кримінального й кримінального процесуального законодавства дослідити порядок провадження щодо кримінальних проступків.

Для досягнення цієї мети сформульовано такі завдання:

- дослідити правове регулювання категорії кримінального проступку в законодавстві України;
- вивчити питання співвідношення досудового слідства й дізнання як двох різних форм досудового розслідування;
- дослідити порядок провадження дізнання;
- вивчити правову природу та процесуальний порядок застосування заходів забезпечення кримінального провадження під час здійснення дізнання;

- дослідити процесуальний порядок дозволених кримінальним процесуальним законодавством видів слідчих (розшукових) дій, що провадять під час дізнання;
- вивчити питання обчислення, зупинення, продовження строків здійснення дізнання, а також закінчення й закриття провадження дізнання;
- дослідити процесуальний порядок спрощеного судового розгляду щодо кримінальних проступків;
- проаналізувати судову практику у провадженнях щодо кримінальних проступків.

Методологічну основу дослідження складає комплекс загально-наукових та спеціально-наукових методів правових досліджень: аналітичний, системний, функціональний, феноменологічний, статистичний, діалектичний, історико-правовий, герменевтичний, формально-юридичний, кібернетичний та ін.

РОЗДІЛ 1

ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ ЯК ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПРАВОВОЇ ПРОЦЕДУРИ

1.1. Кримінальні проступки як вид кримінальних правопорушень

Запровадження нової класифікації кримінальних правопорушень стало однією з складових Концепції реформування кримінальної юстиції, яка була схвалена рішенням Ради національної безпеки та оборони України від 15.02.2008 року «Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів» та затверджена Указом Президента України від 08.04.2008 року № 311/2008 (далі – Концепція) [1]. В цьому документі вказується, що задля реформування кримінального та адміністративного деліктного законодавства з метою гуманізації кримінального законодавства певну частину злочинів необхідно б було трансформувати в кримінальні (підсудні) проступки, обмежити сферу застосування покарань, пов'язаних із позбавленням волі, замінивши їх, наприклад, штрафними санкціями. Основними критеріями таких змін мають, зокрема, бути:

- ступінь небезпеки та правові наслідки кримінально караного діяння для особи, суспільства і держави;
- практика застосування кримінального та адміністративного законодавства;
- міжнародний досвід захисту людини, суспільства і держави від злочинів та проступків.

Згідно з положеннями Концепції до категорії кримінальних проступків мали бути віднесені:

а) окремі діяння, що за чинним Кримінальним кодексом України відносяться до злочинів невеликої тяжкості, які відповідно до політики гуманізації кримінального законодавства будуть визнані законодавцем такими, що не мають значного ступеня суспільної небезпеки;

б) передбачені чинним Кодексом України про адміністративні правопорушення діяння, які мають судову юрисдикцію і не є управлінськими (адміністративними) за своєю суттю (дрібне хуліганство, дрібне викрадення чужого майна тощо).

У липні 2020 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» №2617-VII (далі – Закон №2617-VII). Положеннями Закону №2617-VII були внесені зміни до Кримінального кодексу України (далі – КК України) [2]. Зокрема, статті 11 і 12 були викладені у нових редакціях.

Відповідно до внесених змін в кримінальне законодавство України було запроваджено дві нові категорії: кримінальне правопорушення та кримінальний проступок. Відтоді відповідно до пункту 1 статті 11 КК України кримінальним правопорушенням є передбачене КК України суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення. Крім цього, згідно з пунктом 1 статті 12 КК України було введено класифікацію кримінальних правопорушень, зокрема тепер кримінальні правопорушення поділяються на кримінальні проступки та злочини. Пункт 2 статті 12 КК України розкриває поняття кримінального проступку, згідно з яким це передбачене КК України діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі [3].

З прийняттям Закону №2617-VII деякі злочини невеликої та середньої тяжкості були віднесені до категорії кримінальних проступків. Проте проблема існування в Кодексі України про адміністративні правопорушення [4] складів адміністративних правопорушень, які за своєю природою мають кримінально-правовий характер, досі залишається. На цьому, зокрема, наголошував Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) у своїх рішеннях у справах «Корнев і Карпенко проти України» [5], «Гурепка проти України» [6], «Христов проти України» [7]. Крім цього, ЄСПЛ неодноразово звертав увагу на те, що

навіть якщо на національному рівні правопорушення вважається незначним та визначене як адміністративний проступок, в розумінні Європейської конвенції з прав людини (далі – Конвенція) [8] воно буде вважатися кримінальним правопорушенням. Зокрема, для вирішення подібних ситуацій застосовуються критерії, які були визначені ЄСПЛ у справі Енгеля проти Нідерландів:

- 1) встановлення до якої виду правопорушення відноситься вчинене діяння за національним правом;
- 2) визначення характеру правопорушення;
- 3) визначення покарання, яке має понести особа, що вчинила правопорушення [9].

До того ж, залишається проблема віднесення деяких злочинів невеликої та середньої тяжкості до категорії кримінальних проступків. Для прикладу, чи пропорційно та обґрунтовано називати проступком таке кримінальне правопорушення, як побої та мордування, оскільки ці діяння спрямовані на втручання у фізичну цілісність жертви та мають насильницький характер?

Крім цього, віднесення злочинів невеликої та середньої тяжкості до категорії кримінальних проступків утворило проблему непорозуміння щодо розмежування частин однієї статті до певного виду кримінального правопорушення. Ба більше, правова природа кримінального проступку відповідно до чинного КК України є недостатньо визначеною. Зокрема,

проступок і злочин майже нічим не відрізняються: як і злочин, проступок є суспільно небезпечним винним діянням; як і злочин, проступок тягне за собою судимість; вина як у злочині, так і в проступку має бути встановлена обвинувальним вироком суду. Попри це, порядок досудового розслідування і судового розгляду проступків, відповідно до Закону №2617-VIII, значно відрізняється від аналогічного порядку щодо злочинів [10].

Зважаючи на це, ми вважаємо, що доцільно було б водночас з запровадженням категорії кримінальних проступків до законодавства України розробити концепцію створення окремого Кодексу України про кримінальні проступки.

До того ж, у Конституції України така юридична категорія, як «кримінальний проступок» не вживається [11]. В Основному Законі України вживається виключно поняття «злочин» (статті 30, 31, 34, 39, 60, 62, 76, 111;

пункт 22 частини 1 статті 92). З огляду на це, положення Конституції України, в яких йдеться про злочин, за логікою не можуть бути застосовані до кримінальних проступків. Отже, зважаючи на наявні невідповідності положень Закону №2617-VIII з Конституцією України, можна дійти до висновку, що нове законодавче регулювання окремих положень Кримінального кодексу України мало б відбуватися виключно після внесення змін до Конституції України.

1.2. Співвідношення дізнання та досудового слідства

Водночас із запровадженням категорії кримінальних проступків в основі Концепції було закладено ідею реформування кримінального процесу. Зокрема, відповідно до її положень за формою досудове розслідування мало б поділятися на:

- 1) досудове слідство у справах про злочини;
- 2) дізнання у справах про кримінальні проступки.

У листопаді 2012 році набрав чинності новий Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) [12]. В його положеннях з'явилися норми щодо провадження досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання. Насамперед, дізнання було покликано стати спрощеною формою досудового розслідування, яка дасть змогу швидше встановлювати чи причетна особа до вчинення суспільно небезпечного діяння (дії чи бездіяльності), зберігаючи так само, як і під час здійснення процедури досудового слідства, принципи верховенства права, законності, неупередженості, об'єктивності, рівності перед законом, гуманізму тощо. Проте, слід зауважити, що категорія кримінальних проступків на той момент ще не існувала в положеннях кримінального законодавства України. З огляду на це, законодавець при прийнятті Закону №2617-VII легітимізував положення КПК України, які стосувалися кримінальних проступків. Однак, виникає запитання, чи можуть норми процесуального права бути причиною прийняття змін до норм матеріального права? На нашу думку, це очевидно неправильна логіка з позиції законодавчої техніки, і відповідно такі зміни до КПК України й КК

України мали б вноситися або одночасно, або спочатку до КК України, а потім до КПК України.

Згідно з пунктом 5 частини 1 статті 3 КПК України досудове розслідування – стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності, клопотання про закриття кримінального провадження.

Досудове розслідування кримінальних проступків здійснюють органи дізнання, а досудове розслідування злочинів – органи досудового слідства. Відповідно до частини 2 статті 38 КПК України досудове слідство провадять:

- 1) слідчі підрозділи органів Національної поліції; органів безпеки; органів Державного бюро розслідувань;
- 2) підрозділ детективів, підрозділ внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України;
- 3) підрозділи детективів органів Бюро економічної безпеки України.

Дізнання згідно з частиною 3 статті 38 КПК України здійснюють підрозділи дізнання або уповноважені особи інших підрозділів:

- 1) органів Національної поліції;
- 2) органів безпеки;
- 3) органів Бюро економічної безпеки України;
- 4) органів Державного бюро розслідувань;
- 5) Національного антикорупційного бюро України.

Законодавець чітко визначив перелік слідчих підрозділів та підрозділів дізнання або уповноважених осіб дізнання, що провадять досудове розслідування кримінальних правопорушень, проте до профільних законів не були внесені відповідні зміни, що вочевидь понесло за собою недотримання принципу правової визначеності. До прикладу, згідно зі статтею 5 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» державне бюро розслідувань

вирішує завдання із запобігання, виявлення, припинення, розкриття і розслідування:

1) злочинів, вчинених службовими особами, які займають особливо відповідальне становище відповідно до частини першої статті 9 Закону України «Про державну службу», особами, посади яких віднесено до першої - третьої категорій посад державної служби, судьями та працівниками правоохоронних органів, крім випадків, коли ці злочини віднесено до підслідності детективів Національного антикорупційного бюро України;

2) злочинів, вчинених службовими особами Національного антикорупційного бюро України, заступником Генерального прокурора - керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури або іншими прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, крім випадків, коли досудове розслідування цих злочинів віднесено до підслідності детективів підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України;

3) злочинів проти встановленого порядку несення військової служби (військових злочинів), крім злочинів, передбачених статтею 422 Кримінального кодексу України [13].

З огляду на зміст вищезазначеної статті, можна зробити висновок, що Державне бюро розслідувань не вирішує завдань з запобігання, виявлення, припинення, розкриття і розслідування кримінальних проступків. Ми вважаємо, що оскільки відповідно до статті 8 Конституції України в Україні визнається і діє принцип верховенства права, такі прогалини у законодавчому регулюванні органів, що провадять дізнання, мають бути усунені.

Відповідно до частини 3 статті 214 КПК України для з'ясування обставин вчинення кримінального проступку до внесення відомостей до ЄРДР може бути:

- відібрано пояснення;
- проведено медичне освідування;
- отримано висновок спеціаліста;

- знято показання технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису;
- вилучено знаряддя і засоби вчинення кримінального проступку, речі і документи, що є безпосереднім предметом кримінального проступку, або які виявлені під час затримання особи, особистого огляду або огляду речей.

Водночас для з'ясування обставин вчинення злочину до внесення відомостей до ЄРДР може бути проведено огляд місця події і лише за умови невідкладного випадку. Зважаючи на це, можемо зробити висновок, що з огляду на необхідність більш скорішого розслідування кримінального проступку законодавець дозволив проводити дізнавачам ширше коло процесуальних дій. На нашу думку, такий дозвіл дійсно буде мати позитивний вплив на швидкість розслідування кримінальних правопорушень та дозволить значно заощадити як часові, так і людські ресурси.

Згідно з частинами 1, 2 статті 217 КПК України, у разі необхідності в одному провадженні можуть бути об'єднані матеріали досудових розслідувань щодо декількох осіб, підозрюваних у вчиненні одного кримінального правопорушення, або щодо однієї особи, підозрюваної у вчиненні кількох кримінальних правопорушень, а також матеріали досудових розслідувань, по яких не встановлено підозрюваних, проте є достатні підстави вважати, що кримінальні правопорушення, щодо яких здійснюються ці розслідування, вчинені однією особою (особами). Однак не можуть бути об'єднані в одне провадження матеріали досудових розслідувань щодо кримінального проступку та щодо злочину, крім випадків, коли це може негативно вплинути на повноту досудового розслідування та судового розгляду. У таких випадках розслідування злочину та кримінального проступку здійснюється за правилами досудового слідства. Положення глави 25 КПК України у такому разі не застосовуються. Слід зауважити, що це є винятком, у всіх інших випадках провадження досудового розслідування кримінальних проступків має обов'язково здійснюватись виключно з урахуванням цієї глави. До того ж, повертаючись до умови, за якою матеріали досудових розслідувань щодо кримінального

проступки та щодо злочину можуть бути об'єднані, ми маємо звернути увагу на словосполучення «негативно вплинути». На нашу думку, це словосполучення має оціночний характер, і може застосовуватися особами, що мають відповідні повноваження щодо об'єднання матеріалів досудового розслідування щодо кримінального проступку та щодо злочину, на власний розсуд з порушенням верховенства права, а саме принципу обмеження дискреційних повноважень.

Під час провадження досудового слідства кримінальним процесуальним законодавством України слідчим дозволено проводити всі види слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій. У процесі здійснення досудового розслідування у формі дізнання дозволено проводити слідчі (розшукові) дії та деякі види негласних слідчих (розшукових) дій. Зокрема, відповідно до частини 2 статті 264 і статті 268 КПК України законодавець дозволив дізнавачам проводити такі негласні слідчі (розшукові) дії: здобуття відомостей з електронних інформаційних систем або її частини, доступ до яких не обмежується її власником, володільцем або утримувачем або не пов'язаний з подоланням системи логічного захисту та установлення місцезнаходження радіообладнання (радіоелектронного засобу).

Згідно з частиною 2 статті 131 КПК України заходами забезпечення кримінального провадження є:

- 1) виклик слідчим, дізнавачем, прокурором, судовий виклик і привід;
- 2) накладення грошового стягнення;
- 3) тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом;
- 4) відсторонення від посади;
- 5) тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя;
- 6) тимчасовий доступ до речей і документів;
- 7) тимчасове вилучення майна;
- 8) арешт майна;
- 9) затримання особи;
- 10) запобіжні заходи.

Під час провадження досудового розслідування злочинів законодавець дозволив застосовувати всі заходи забезпечення кримінального провадження,

але під час здійснення досудового розслідування кримінальних проступків є певні обмеження. Дізнавачам заборонено застосовувати запобіжні заходи у вигляді домашнього арешту, застави або тримання під вартою. Також під час здійснення досудового розслідування у формі дізнання не застосовують такі заходи забезпечення кримінального провадження, як відсторонення від посади і тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя.

Ми вважаємо, що такі обмеження щодо проведення дізнавачами негласних слідчих (розшукових) дій та застосування заходів забезпечення кримінального провадження пов'язані насамперед з тим, що:

- кримінальний проступок має менший ступінь суспільної небезпеки;
- тривалістю строків розслідування кримінальних проступків, яка є також значно меншою, ніж тривалість строків розслідування злочинів та безпосередньо необхідністю дотримання принципу раціональності.

Зокрема, як зазначає А. О. Воробей, «введення інституту кримінальних проступків та його правозастосування дало можливість заощадити людські, матеріальні та часові ресурси, що відповідає принципу кримінально-процесуальної економії, європейським та міжнародним стандартам» [14, с.277].

Відповідно до частини 1 статті 219 КПК України строк досудового розслідування обчислюється з моменту повідомлення особі про підозру до дня звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності, клопотанням про закриття кримінального провадження або до дня ухвалення рішення про закриття кримінального провадження. Ба більше, згідно з частиною 3 статті 291 КПК України з дня повідомлення особі про підозру досудове розслідування повинно бути закінчене:

- 1) протягом сімдесяти двох годин – у разі повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку або затримання особи в порядку, передбаченому частиною четвертою статті 298² цього Кодексу;
- 2) протягом двадцяти діб – у разі повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку у випадках, якщо підозрюваний не

визнає вину або необхідності проведення додаткових слідчих (розшукових) дій, або вчинення кримінального проступку неповнолітнім;

3) протягом одного місяця – у разі повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку, якщо особою заявлено клопотання про проведення експертизи у випадку, передбаченому частиною другою статті 298⁴ цього Кодексу;

4) протягом двох місяців з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину.

До 01 січня 2024 року строк досудового розслідування обчислювався з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР або винесення постанови про початок досудового розслідування до дня звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності, клопотанням про закриття кримінального провадження або до дня ухвалення рішення про закриття кримінального провадження. Відповідно до положень Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо посилення самостійності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури» пункт 20⁸ розділу XI «Перехідні положення» КПК України було викладено в такій редакції: «Положення частини першої статті 219 цього Кодексу в редакції Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо посилення самостійності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури» застосовуються до всіх кримінальних проваджень, досудове розслідування або судовий розгляд яких не завершено до дня набрання чинності Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо посилення самостійності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури»» [15]. На нашу думку, таке нововведення є досить спірним і може понести ризики порушення прав та свобод осіб, що вчинили кримінальні правопорушення. Зокрема, невизначення чіткого строку з моменту внесення відомостей про кримінальне

правопорушення до ЄРДР або винесення постанови про початок досудового розслідування до повідомлення особі про підозру може призвести до необґрунтованої тривалості цієї частини процесу досудового розслідування, порушення принципу обмеження дискреційних повноважень, а також недотримання принципу розумних строків. Уповноважені особи органів досудового розслідування тепер не обмежені у часі щодо проведення слідчих (розшукових) дій та застосування заходів забезпечення кримінального провадження до повідомлення особі про підозру, і відповідно це може стати наслідком появи корупційних ризиків. Ми вважаємо, що така законодавча зміна порушує ідею одного з завдань кримінального процесу, що визначена у статті 2 КПК України, а саме забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування.

Крім того, згідно з частиною 1 статті 302 КПК України, встановивши під час досудового розслідування кримінального проступку, що підозрюваний беззаперечно визнав свою винуватість, не оспорує встановлені досудовим розслідуванням обставини і згоден з розглядом обвинувального акта за його відсутності, а потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, не заперечують проти такого розгляду, прокурор має право надіслати до суду обвинувальний акт, в якому зазначає клопотання про його розгляд у спрощеному порядку без проведення судового розгляду в судовому засіданні. Проте, слід зауважити, що судовий розгляд щодо злочину провадиться виключно у загальному порядку та за правилами, визначеними кримінальним процесуальним законодавством України.

* * *

Отже, у 2008 році в основі Концепції була сформульована ціль – реформування кримінальної юстиції України. Провідною її ідеєю стало запровадження категорій кримінального проступку як виду кримінального правопорушення та дізнання як форми досудового розслідування. Ідеї концепції були втілені у життя законодавцем тільки в 2012 та 2020 роках, проте їх реалізація не є досконалою та потребує значного доопрацювання на законодавчому рівні.

Зокрема, існує багато прогалин кримінального та кримінального процесуального законодавства на рівні законів, що мають таку ж юридичну силу і, ба більше, нами було виявлено невідповідності внесених змін щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень з Конституцією України, а також досліджені проблеми внесення змін у КПК України щодо нового порядку обчислення строків досудового розслідування кримінальних правопорушень.

РОЗДІЛ 2

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ПРОВАДЖЕННЯ ДІЗНАННЯ

2.1. Початок провадження щодо кримінальних проступків

Як слушно зазначає М. А. Погорецький: «успішність розкриття, розслідування та судового розгляду будь-якого кримінального правопорушення багато в чому залежить від правильного професійного процесуального оформлення його початкового етапу, а також виконання завдань кримінального провадження, які властиві цьому етапу» [16, с. 93].

За загальними правилами провадження досудового розслідування відповідно до частини 1 статті 214 КПК України дізнавач, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до ЄРДР, розпочати розслідування та через 24 години з моменту внесення таких відомостей надати заявнику витяг з ЄРДР. Дізнавач, який здійснюватиме досудове розслідування, визначається керівником органу дізнання, а в разі відсутності підрозділу дізнання – керівником органу досудового розслідування.

Згідно з частиною 2 статті 214 КПК України досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до ЄРДР, проте відповідно до частини 3 статті 214 КПК України до внесення відомостей до ЄРДР про вчинений кримінальний проступок дізнавач має право на проведення більшого кола процесуальних дій, ніж слідчий.

До того ж, відповідно до частини 3 статті 214 КПК України у невідкладних випадках до внесення відомостей до ЄРДР може бути проведений огляд місця події (відомості вносяться невідкладно після завершення огляду). Проте, відповідної вказівки в КПК України, коли відомості про вчинений кримінальний проступок вносяться до ЄРДР після проведення дій дізнавачами, які дозволено здійснювати до внесення відомостей до ЄРДР, немає. Така

прогалина у законодавчому регулюванні створює можливості для зловживання з боку дізнавачів. З огляду на це ми вважаємо, що законодавець має прийняти зміни до частини 3 статті 214 КПК України та доповнити її абзацом такого змісту:

«Відомості вносяться невідкладно після завершення:

- 1) відібрання пояснень;
- 2) проведення медичного освідування;
- 3) отримання висновку спеціаліста і зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису;
- 4) вилучення знаряддя і засоби вчинення кримінального проступку, речі і документи, що є безпосереднім предметом кримінального проступку, або які виявлені під час затримання особи, особистого огляду або огляду речей».

Як вже було зазначено вище, чинним кримінальним процесуальним законодавством визначено перелік дій, які може здійснювати дізнавач до внесення відомостей про вчинений кримінальний проступок до ЄРДР, проте водночас законодавець не прописав процедуру та підстави проведення таких дій в чинному КПК України.

Згідно з частиною 8 статті 95 КПК України сторони кримінального провадження, потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, мають право отримувати від учасників кримінального провадження та інших осіб за їх згодою пояснення, які не є джерелом доказів, крім випадків, передбачених КПК України. Зокрема, під такими випадками мається на увазі відібрання пояснень дізнавачем до внесення відомостей до ЄРДР і, які відповідно до статті 298¹ КПК України, будуть вважатися процесуальним джерелом доказів у кримінальному провадженні щодо кримінального проступку. Однак ми вважаємо, що невизначення чітких підстав і порядку оскарження порушень закону при їх відібранні з боку дізнавачів, є прогалиною правового регулювання цієї процесуальної дії та є вочевидь ще одним прикладом правової невизначеності понять та категорій, які становлять понятійний апарат чинного КПК України. Зокрема,

С. С. Чернявський, М. С. Цуцкірідзе, А. А. Вознюк визначають, що «пояснення – це відомості, які надаються різними особами в усній або письмовій формі про відомі їм обставини, що мають значення для встановлення обставин кримінального проступку. Структура пояснення така ж сама, як і структура протоколу» [17, с. 21].

Слід не ототожнювати таку процесуальну дію, як медичне освідування й освідування, що проводиться вже безпосередньо після внесення відомостей до ЄРДР. Відповідно до частини 1 статті 241 КПК України дізнавач, слідчий, прокурор здійснює освідування підозрюваного, свідка чи потерпілого для виявлення на його тілі, одязі, в якому він перебуває, слідів кримінального правопорушення та їх вилучення або виявлення особливих прикмет, якщо для цього не потрібно проводити судово-медичну експертизу. Крім цього, положення статті 241 КПК України розкривають не тільки мету та підстави, а й порядок проведення освідування. Водночас, аналогічного правового регулювання щодо проведення медичного освідування, яке передбачене частиною 3 статті 214 КПК України, чинний КПК України не містить. Натомість відповідно до наказу Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства охорони здоров'я України від 09 листопада 2015 року № 1452/735 медичним освідуванням є огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції [18].

Відповідно до пункту 7 частини 4 статті 71 КПК України спеціаліст має право надавати висновки з питань, що належать до сфери його знань, під час досудового розслідування кримінальних проступків, у тому числі у випадках, передбачених частиною 3 статті 214 КПК України. Проте ані в цьому пункті, ані в частині 3 статті 214 КПК України не визначено чітких строків надання такого висновку. На нашу думку, законодавець має визначити цей строк з огляду на дотримання розумних строків проведення процесуальних дій, а також урахування необхідності внесення змін щодо визначення часу, коли відомості про кримінальний проступок будуть внесені до ЄРДР після проведення дій, які дозволено проводити дізнавачам до внесення таких відомостей до ЄРДР.

Відповідно до норм КПК України дізнавач має право до внесення відомостей про вчинення кримінального правопорушення до ЄРДР вилучити знаряддя і засоби вчинення кримінального проступку, речі і документи, що є безпосереднім предметом кримінального проступку, або які виявлені під час затримання особи, особистого огляду або огляду речей. Про хід та результати цієї процесуальної дії має бути складений протокол, що складається з відомостей, зазначених у частині 3 статті 104 КПК України. До того ж, відповідно до пункту 7 наказу Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Державної податкової адміністрації України, Служби безпеки України, Верховного Суду України, Державної судової адміністрації України від 27 серпня 2010 року № 51/401/649/471/23/125 (далі – наказ) у протоколі перераховуються всі предмети, які вилучаються, та щодо кожного такого предмета повинні бути вказані точне найменування, кількість, міра, вага, серія і номер, інші відмінні індивідуалізуючі ознаки, а також місце, де відповідний об'єкт був виявлений. Згідно з пунктом 10 наказу протокол складається у двох примірниках, підписується особою, яка проводила вилучення майна, цінностей або документів, а також інших об'єктів, понятими, а також іншими учасниками слідчої дії, у тому числі особою, у якій проводилося вилучення, а в разі її відсутності повнолітнім членом її родини або представником житлово-експлуатаційної організації, сільської (селищної), міської ради, адміністрації відповідного підприємства, установи, організації. Відповідно до пункту 11 наказу вилучені предмети, документи, цінності, які є речовими доказами, повинні бути оглянуті (у необхідних випадках за участі спеціаліста), детально описані в протоколі огляду. В протоколі відображаються кількісні і якісні характеристики предметів, всі інші індивідуалізуючі ознаки, які дозволяють відрізнити об'єкт від подібних йому, а також ті, які зумовлюють його доказове значення. Після огляду речові докази приєднуються до справи постановою працівника органу дізнання, слідчого, прокурора, ухвалою суду або постановою судді [19]. Надалі під час досудового розслідування такі речові докази можуть бути використані стороною обвинувачення у доказуванні причетності особи до вчинення кримінального проступку.

15 березня 2022 року Верховна Рада України прийняла Закон України Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам. Згідно цього Закону КПК України було доповнено статтею 245¹, яка регулює питання зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису слідчим і прокурором [20]. Проте, зі змісту цієї статті виходить, що проводити цю слідчу (розшукову) дію може лише слідчий та прокурор. Вважаємо, що відсутність вказівки безпосередньо у статті, що така слідча (розшукова) дія може проводитися ще й дізнавачем, з огляду на те, що відповідно до пункту 3 частини 3 статі 214 КПК України цю дію законодавець дозволив проводити не тільки під час досудового розслідування, а й до внесення відомостей про вчинений проступок до ЄРДР, свідчить про порушення системної унормованості статей КПК України.

2.2. Застосування заходів забезпечення кримінального провадження

Заходи забезпечення кримінального провадження – це передбачені КПК України процесуальні засоби державного впливу щодо осіб, які вчинили кримінальні правопорушення задля того, щоб припинити або запобігти їхнім неправомірним діям (дії або бездіяльності), що застосовуються уповноваженими на те особами.

В. І. Фаринник зазначає, що застосування заходів забезпечення кримінального провадження переслідує дві мети:

1. Забезпечувальна – створення умов та вжиття заходів для виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків:
  - 1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, а в разі неможливості прибути за викликом у призначений строк – заздалегідь повідомити про це зазначених осіб;
  - 2) виконувати обов'язки, покладені на нього рішенням про застосування запобіжних заходів;
  - 3) підкорятися законним вимогам та розпорядженням слідчого, прокурора, слідчого судді, суду.
2. Превентивна – запобігання спробам:

1) переховуватися від органів досудового розслідування та/або суду; 2) знищити, сховати або спотворити будь-яку із речей чи документів, які мають істотне значення для встановлення обставин кримінального правопорушення; 3) незаконно впливати на потерпілого, свідка, іншого підозрюваного, обвинуваченого, експерта, спеціаліста у цьому ж кримінальному провадженні; 4) перешкоджати кримінальному провадженню іншим чином; 5) вчинити інше кримінальне правопорушення чи продовжити кримінальне правопорушення, у якому підозрюється, обвинувачується [21, с. 137–138].

Відповідно до частини 2 статті 131 КПК України заходами забезпечення кримінального провадження, які застосовуються під час здійснення досудового розслідування у формі дізнання, є: виклик слідчим, дізнавачем, прокурором, судовий виклик і привід; накладення грошового стягнення; тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом; тимчасовий доступ до речей і документів; тимчасове вилучення майна; арешт майна; затримання особи; запобіжні заходи. Зокрема, запобіжні заходи – це види заходів забезпечення кримінального провадження, що застосовуються до підозрюваного або обвинуваченого з метою запобігти вчинення ним неправомірних дій. Сутність запобіжних заходів полягає у необхідному для розслідування вчиненого кримінального правопорушення обмеженні прав, які гарантовані особі Конституцією України.

Головною відмінністю заходів забезпечення, що застосовуються під час досудового слідства та дізнання, є те, що під час здійснення дізнання не можна застосовувати відсторонення від посади і тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя, а також такі запобіжні заходи як домашній арешт, застава й тримання під вартою. Насамперед це пов'язано з тим, що ці заходи забезпечення кримінального провадження застосовуються переважно у виняткових випадках, коли існують ризики, що застосування інших заходів забезпечення не будуть відповідати відповідно до частини 1 статті 177 КПК України меті їх застосування, а саме забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків, а також запобігання спробам:

1) переховуватися від органів досудового розслідування та/або суду;

2) знищити, сховати або спотворити будь-яку із речей чи документів, які мають істотне значення для встановлення обставин кримінального правопорушення;

3) незаконно впливати на потерпілого, свідка, іншого підозрюваного, обвинуваченого, експерта, спеціаліста у цьому ж кримінальному провадженні;

4) перешкоджати кримінальному провадженню іншим чином;

5) вчинити інше кримінальне правопорушення чи продовжити кримінальне правопорушення, у якому підозрюється, обвинувачується.

У кримінальному процесуальному законодавстві існує вичерпний перелік причин, які має довести дізнавач, прокурор у клопотанні про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, аби отримати дозвіл на їх застосування. Зокрема, згідно з частиною 3 статті 132 КПК України суд може задовольнити заявлене клопотання на проведення таких процесуальних дій, якщо:

1) існує обґрунтована підозра щодо вчинення кримінального правопорушення такого ступеня тяжкості, що може бути підставою для застосування заходів забезпечення кримінального провадження;

2) потреби досудового розслідування виправдовують такий ступінь втручання у права і свободи особи, про який ідеться в клопотанні дізнавача, прокурора;

3) може бути виконане завдання, для виконання якого дізнавач, прокурор звертається із клопотанням.

Відповідно до частини 2 статті 133 КПК України дізнавач, прокурор під час досудового розслідування мають право викликати особу, якщо є достатні підстави вважати, що вона може дати показання, які мають значення для кримінального провадження, або її участь у процесуальній дії є обов'язковою. Про хід та результати такої процесуальної дії дізнавач, прокурор складає протокол. Згідно з частинами 1, 2 статті 139 КПК України, у разі неприбуття підозрюваного, обвинуваченого, свідка, потерпілого, цивільного відповідача, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, який був у встановленому КПК України порядку викликаний (зокрема, наявне

підтвердження отримання ним повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом), не з'явився без поважних причин або не повідомив про причини свого неприбуття, на нього накладається грошове стягнення або здійснюється привід. Зокрема, згідно з частинами 1, 2 статті 144 КПК України до учасників кримінального провадження за невиконання процесуальних обов'язків може бути накладено грошове стягнення ухвалою слідчого судді за клопотанням дізнавача, прокурора чи за власною ініціативою. Зокрема, Р. І. Благута, О. І. Гарасимів, Ю. В. Гуцуляк наголошують, що «окрім основної мети – забезпечення дієвості кримінального провадження, воно має також на меті і покарання особи, яка не дотрималася процесуальних обов'язків. Доцільно сказати і про попереджувальний характер цього виду заходу забезпечення, відтак, дисциплінуючи особу та заохочуючи її до виконання певних дій» [22, с. 226].

Відповідно до статті 299 КПК України, яка визначає особливості застосування заходів забезпечення кримінального провадження під час дізнання, підозрюваному роз'яснюється його обов'язок з'явитися за першим викликом до дізнавача, прокурора або суду. Проте згідно з загальними правилами судового виклику, визначеними статтею 134 КПК України, викликати особу може не тільки суд, а й слідчий суддя. Ми вважаємо, що вищенаведене свідчить про відсутність системного узгодження норм КПК України відповідно до внесених змін в нього, а також недотримання повноти правового регулювання суспільних відносин.

До того ж, відповідно до частини 1 статті 148 КПК України, у разі наявності достатніх підстав вважати, що для припинення кримінального правопорушення чи запобігання вчиненню іншого, припинення або запобігання протиправній поведінці підозрюваного щодо перешкоджання кримінальному провадженню, забезпечення відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, необхідно тимчасово обмежити підозрюваного у користуванні спеціальним правом, дізнавач, прокурор, інша уповноважена службова особа мають право тимчасово вилучити документи, які посвідчують користування спеціальним правом, у законно затриманій ними особи в порядку,

передбаченому статтею 208 КПК України. Тимчасово вилученими можуть бути документи, які посвідчують користування таким спеціальним правом:

- право керування транспортним засобом або судном;
- право полювання;
- право на здійснення підприємницької діяльності;
- право на володіння та носіння зброї.

Крім цього, згідно з частиною 3 статті 298³ КПК України уповноважена службова особа за наявності достатніх підстав вважати, що особою вчинено порушення, за яке відповідно до цього Кодексу може бути застосовано покарання у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами, тимчасово вилучає посвідчення водія до набрання вироком законної сили, але не більш як на три місяці з моменту такого вилучення, і видає тимчасовий дозвіл на право керування транспортними засобами. Проте, слід звернути увагу на те, що види покарань, які передбачені чинним законодавством України, визначаються не КПК України, а КК України. Позбавлення права керування транспортними засобами є додаткової мірою покарання відповідно до КК України. З огляду на це положення частини 3 статті 298³ не відповідають принципу правової визначеності в контексті викладення чіткості умов, за яких здійснюється обмеження прав і свобод людини. Отже, ми вважаємо, що законодавець має внести зміни до частини 3 статті 298³ КПК України та викласти її у такій редакції: «Уповноважена службова особа за наявності достатніх підстав вважати, що особою вчинено порушення, за яке відповідно до Кримінального кодексу України може бути застосовано покарання у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами, тимчасово вилучає посвідчення водія до набрання вироком законної сили, але не більш як на три місяці з моменту такого вилучення, і видає тимчасовий дозвіл на право керування транспортними засобами».

Ба більше, відповідно до частини 2 статті 148 КПК України тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом може бути здійснене на підставі рішення слідчого судді під час досудового розслідування на строк не більше двох місяців, проте водночас згідно з частиною 3 статті 298³ КПК України

уповноважена особа тимчасово вилучає посвідчення водія не більш як на три місяці з моменту такого вилучення, що є, на нашу думку, необґрунтованим порушенням права особи на користування спеціальним правом.

Згідно з частиною 1 статті 159 КПК України тимчасовий доступ до речей і документів полягає у наданні стороні кримінального провадження особою, у володінні якої знаходяться такі речі і документи, можливості ознайомитися з ними, зробити їх копії та вилучити їх (здійснити їх виїмку). Для застосування цього заходу кримінального провадження дізнавач, прокурор мають право звернутися до слідчого судді під час досудового розслідування із клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів, за винятком тих, речей і документів до яких заборонено доступ. Відповідно до частини 1 статті 161 КПК України такими речами і документами є: листування або інші форми обміну інформацією між захисником та його клієнтом або будь-якою особою, яка представляє його клієнта, у зв'язку з наданням правової допомоги; об'єкти, які додані до такого листування або інших форм обміну інформацією. Отже, процесуальною підставою застосування тимчасового доступу до речей і документів є вмотивована ухвала слідчого судді.

Під час досудового розслідування у формі дізнання дізнавачем, прокурором може бути застосовано захід забезпечення кримінального провадження у вигляді тимчасового вилучення майна. Відповідно до частини 2 статті 167 КПК України тимчасово вилученим може бути майно у вигляді речей, документів, грошей тощо, щодо яких є достатні підстави вважати, що вони можуть бути підшукані, виготовлені, пристосовані чи використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення та (або) зберегли на собі його сліди; призначалися (використовувалися) для схилення особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення або винагороди за його вчинення; одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від них, а також майно, в яке їх було повністю або частково перетворено; або є предметом кримінального правопорушення, у тому числі пов'язаного з їх незаконним обігом. І. А. Галась зауважує, що «відповідальність за порушення

прав, свобод і законних інтересів особи під час тимчасового вилучення майна передбачена в нормах Особливої частини Кримінального кодексу України, зокрема, в розділі XVII «Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг» [23, с. 134].

Відповідно до частини 1 статті 170 КПК України арешт майна – це тимчасове, до скасування у встановленому КПК України порядку, позбавлення за ухвалою слідчого судді або суду права на відчуження, розпорядження та/або користування майном, щодо якого існує сукупність підстав чи розумних підозр вважати, що воно є доказом кримінального правопорушення, підлягає спеціальній конфіскації у підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, третіх осіб, конфіскації у юридичної особи, для забезпечення цивільного позову, стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди, можливої конфіскації майна. Перелік причин, за якими допускається застосування арешту як заходу забезпечення кримінального провадження, передбачений частиною 2 статті 170 КПК України. Крім цього, І. В. Гловюк вказує, що

у визначенні арешту майна введено новий (для тексту КПК) стандарт доказування – розумні підозри. КПК не дає дефініції цьому стандарту, хоча у Проекті Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення правового регулювання питань кримінального провадження» було запропоноване тлумачення розумної підозри як добросовісного припущення про вчинення особою певного діяння, яке ґрунтується на відомостях, які можна перевірити у судовому розгляді і які спонукали б неупереджену та розважливу людину вдатися до практичних дій для з'ясування того, чи є така підозра обґрунтованою [24; 25, с. 156].

На нашу думку, відсутність такого стандарту доказування як розумні підозри в КПК України свідчить про існування ще однієї прогалини в законодавчому регулюванні не тільки процедури дізнання, а й загалом процедури досудового розслідування і, до того ж, є ще одним випадком недотримання законодавцем правової визначеності у правовому регулюванні кримінального процесуального законодавства України.

Після прийняття КПК України у 2012 році запобіжний захід «підписка про невиїзд» було перетворено за європейськими та міжнародними стандартами до більш прогресивного «особистого зобов'язання». Як зазначає В. О. Попелюшко, підписка про невиїзд та особисте зобов'язання мають багато

спільного, але водночас при застосуванні запобіжного заходу у формі особистого зобов'язання на підозрюваного, обвинуваченого покладається більше коло обов'язків відповідно до статті 194 КПК України [26, с. 4–6].

Згідно з частиною 1 статті 180 КПК України особиста порука полягає у наданні особами, яких слідчий суддя, суд вважає такими, що заслуговують на довіру, письмового зобов'язання про те, що вони поручаються за виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього обов'язків відповідно до частини 5 статті 194 КПК України і зобов'язуються за необхідності доставити його до органу досудового розслідування чи в суд на першу про те вимогу.

Для поручителя(-ів) надзвичайно важливо мати авторитет у підозрюваного, обвинуваченого. Моральний авторитет тієї чи іншої особи не пов'язаний з офіційними повноваженнями, реальною владою й положенням у суспільстві. Він є авторитетом, зумовленим моральними якостями особистості, силою прикладу і здатністю адекватно виразити сенс необхідної вимоги в тому чи іншому випадку. Однак означений авторитет має бути соціально схвалюваним [27, с. 161].

Уповноважена службова особа згідно з частиною 1 статті 298² КПК України має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні кримінального проступку, у випадках, передбачених пунктами 1 і 2 частини першої статті 208 КПК України, та лише за умови, що ця особа:

- 1) відмовляється виконувати законну вимогу уповноваженої службової особи щодо припинення кримінального проступку або чинить опір;
- 2) намагається залишити місце вчинення кримінального проступку;
- 3) під час безпосереднього переслідування після вчинення кримінального проступку не виконує законних вимог уповноваженої службової особи;
- 4) перебуває у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння та може завдати шкоди собі або оточуючим.

Як вже було зазначено вище частина 1 статті 298² КПК України відсилає до пунктів 1 і 2 частини першої статті 208 КПК України, проте в цих пунктах йдеться про те, що уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, лише у випадках:

1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення;

2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин.

Тобто ці пункти регулюють питання затримання особи, яка вчинила злочин, а не кримінальний проступок, і відповідно до них відсилати норма, яка регулює питання затримання особи у разі вчинення кримінального проступку, не може. На нашу думку, це є вочевидь помилкою законодавця, яка має бути врегульована відповідно до потреб нововведеного правового регулювання застосування запобіжного заходу у вигляді затримання під час провадження дізнання.

Крім цього, згідно з частиною 2 статті 298² КПК України затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок, здійснюється не більш як на три години з моменту фактичного затримання. Ймовірно, законодавець під «моментом фактичного затримання» мав на увазі «момент затримання», який регулюється статтею 209 КПК України, проте чинний КПК України не містить дефініції терміну фактичне затримання, що свідчить про неузгодженість термінології, використану в КПК України, а також порушення принципу правової визначеності.

До того ж, відповідно до частини 4 статті 298² КПК України копія протоколу затримання особи невідкладно надсилається прокурору. Водночас частина 4 статті 298² КПК України не передбачає які відомості має містити такий протокол затримання. Ми вважаємо, що до частини 4 статті 298² КПК України мають бути внесені відповідні зміни, та вона має бути викладена у такій редакції: « 4. Особу може бути затримано:

1) до сімдесяти двох годин – за умов, передбачених пунктами 1-3 частини першої цієї статті, та з дотриманням вимог статті 211 цього Кодексу;

2) до двадцяти чотирьох годин – за умови, передбаченої пунктом 4 частини першої цієї статті.

Про затримання особи, підозрюваної у вчиненні кримінального проступку, обов'язково складається протокол з дотриманням вимог частини 5 статті 208 КПК України.

Копія протоколу негайно під розпис вручається затриманому та надсилається прокурору».

2.3. Проведення слідчих (розшукових) дій

Відповідно до положень КПК України слідчі (розшукові) дії – це дії, спрямовані на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні. Вимоги до проведення слідчих (розшукових) дій зазначені у частинах 2–8 статті 223 КПК України. Слушно зазначає С. Ю. Карпушин, що від того, наскільки точно будуть дотримані вимоги кримінального процесуального закону та криміналістичні рекомендації під час проведення слідчих (розшукових дій), залежить можливість усебічного, повного й неупередженого встановлення обставин, які мають значення для кримінального провадження та відповідно виконання його завдань [28, с. 135].

Під час провадження досудового розслідування у формі дізнання згідно положень кримінального процесуального законодавства України дозволено проводити всі види слідчих (розшукових) дій, передбачених главою 20 КПК України, та певні види негласних слідчих (розшукових) дій, а саме дії, передбачені частиною 2 статті 264 та статтею 268 КПК України, – здобуття відомостей з електронних інформаційних систем або її частини, доступ до яких не обмежується її власником, володільцем або утримувачем або не пов'язаний з подоланням системи логічного захисту та установлення місцезнаходження радіообладнання (радіоелектронного засобу).

Слідчими (розшуковими) діями є допит свідка, потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого; пред'явлення особи, речей, трупа для впізнання; обшук; огляд місцевості, приміщення, речей, документів, трупа; огляд трупа, пов'язаний з ексгумацією; слідчий експеримент; освідування

особи; призначення експертизи; отримання зразків для експертизи; зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису.

Відповідно до частини 1 статті 224 КПК України допит може бути проведено за місцем проведення досудового розслідування або в іншому місці за погодженням із особою, яку мають намір допитати. Допит є найбільш застосовною й ефективною слідчою (розшуковою) дією і водночас однією з найскладніших, яка відповідно потребує детальної підготовки. На думку М. І. Скригонюка, підготовка до проведення допиту вимагає створення необхідної психологічної та матеріально-речової обстановки для допиту й поглиблене вивчення спеціальних проблем, що можуть виникнути в процесі допиту [29, с. 161].

КПК України передбачає такі правила проведення допиту:

1) допит не може продовжуватися без перерви понад дві години, а в цілому – понад вісім годин на день;

2) під час допиту може застосовуватися фотозйомка, аудіо- та/або відеозапис;

3) особа має право не відповідати на запитання з приводу тих обставин, щодо надання яких є пряма заборона у законі (таємниця сповіді, лікарська таємниця, професійна таємниця захисника, таємниця нарадчої кімнати тощо) або які можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні нею, близькими родичами чи членами її сім'ї кримінального правопорушення, а також щодо службових осіб, які виконують негласні слідчі (розшукові) дії, та осіб, які конфіденційно співпрацюють із органами досудового розслідування;

4) за бажанням допитуваної особи вона має право викласти свої показання власноручно, однак за письмовими показаннями особи їй можуть бути поставлені додаткові запитання;

5) дізнавач, прокурор має право провести одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб для з'ясування причин розбіжностей у їхніх показаннях тощо.

Слід зауважити, що вдале проведення допиту дізнавачем на початку провадження дізнання може допомогти побудувати правильний план, а також сформулювати ефективні слідчі версії щодо розслідування вчиненого кримінального проступку і, навпаки, невдале проведення такої слідчої (розшукової) дії може призвести до негативних наслідків, аж до визнання доказів, отриманих під час проведення допиту, недопустимими.

Пред'явлення для впізнання здійснюється з урахуванням вимог, передбачених статтями 228-231 КПК України. На думку А. Ф. Волобуєва та С. М. Лозової,

пред'явлення для впізнання в системі слідчих дій належить до особливих способів одержання доказів, спрямованих на виявлення «ідеальних» слідів злочину у пам'яті його очевидців. Особливості цієї слідчої дії обумовлені, перш за все, тією обставиною, що вона цілком ґрунтується на психофізіологічних якостях людей і має складний психологічний механізм її реалізації [30, с. 70].

Згідно з частинами 1 статей 228, 230 КПК України перед тим, як пред'явити особу або труп для впізнання, дізнавач, прокурор попередньо з'ясовує, чи може особа, яка впізнає, впізнати цю особу/труп, опитує її про зовнішній вигляд і прикмети цієї особи/трупа, а також про обставини, за яких вона бачила цю особу/труп, про що складає протокол. Забороняється попередньо показувати особі, яка впізнає, особу або труп, яка(-ий) повинна(-ен) бути пред'явлена(-ий) для впізнання, та надавати інші відомості про прикмети цієї особи/трупа. До того ж, відповідно до частини 8 статті 228 та частини 1 статті 230 КПК України при пред'явленні особи/трупа для впізнання можуть бути залучені спеціалісти для фіксування впізнання технічними засобами, психологи, педагоги та інші спеціалісти.

Відповідно до частини 1 статті 229 КПК України перед тим, як пред'явити для впізнання річ, слідчий, прокурор або захисник спочатку запитує в особи, яка впізнає, чи може вона впізнати цю річ, опитує про ознаки цієї речі і обставини, за яких вона цю річ бачила, про що складається протокол. Забороняється попередньо показувати особі, яка впізнає, річ, яка повинна бути пред'явлена для впізнання, та надавати інші відомості про її прикмети.

Слід зауважити, що згідно з частиною 7 статті 223 КПК України дізнавач, прокурор зобов'язаний запросити не менше двох незаінтересованих осіб (понятих) для пред'явлення особи/трупа чи речі для впізнання. Винятками є випадки застосування безперервного відеозапису ходу проведення відповідної слідчої (розшукової) дії.

Незважаючи на те, що порядок пред'явлення для впізнання досить детально регульовано в КПК України, законодавець, на нашу думку, вжив певні оціночні поняття, які дізнавачами можуть інтерпретуватися по-різному. Зокрема, в частинах 7, 8 статті 228 КПК України вжито такі словосполучення: «різкі відмінності», «суттєво впливати». Різні тлумачення таких словосполучень може привести до ризиків недотримання верховенства права в контексті порушення принципу обмеження дискреційних повноважень.

Відповідно до частин 1, 3 статті 233 КПК України проникнення до житла чи іншого володіння особи може бути проведено за добровільною згодою особи, яка ним володіє, або на підставі ухвали слідчого судді, крім невідкладних випадів, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення. У такому разі дізнавач, прокурор має право до постановлення ухвали слідчого судді увійти до житла чи іншого володіння особи. Проте, слід звернути увагу, що відповідно до частини 3 цієї статті у такому разі прокурор або дізнавач за погодженням із прокурором зобов'язаний невідкладно після здійснення таких дій звернутися до слідчого судді із клопотанням про проведення обшуку. Якщо прокурор відмовиться погодити клопотання дізнавача про обшук або слідчий суддя відмовить у задоволенні клопотання про обшук, встановлені внаслідок такого обшуку докази є недопустимими, а отримана інформація підлягає знищенню в порядку, передбаченому статтею 255 КПК України. Однак необхідно зауважити, що згідно з частиною 3 статті 255 КПК України у разі якщо власник речей або документів може бути зацікавлений у їх поверненні, прокурор зобов'язаний повідомити його про наявність таких речей або документів у розпорядженні прокурора та з'ясувати, чи бажає він їх повернути. Допустимість дій,

передбачених цією частиною, та час їх вчинення визначаються прокурором з урахуванням необхідності забезпечення прав та законних інтересів осіб, а також запобігання завданню шкоди для кримінального провадження.

Обшук – це слідча (розшукова) дія, що полягає в цілеспрямованому обстеженні приміщень, будівель і ділянок місцевості, що знаходяться у власності обшукуваного, його близьких родичів, іншої фізичної або юридичної особи, а також обшук особи з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукання знаряддя кримінального правопорушення або майна, яке було здобуте внаслідок його вчинення, і встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб [17, с. 59]. Згідно з частинами 2, 4 статті 234 КПК України обшук проводиться на підставі ухвали слідчого судді місцевого загального суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування та розглядається у суді в день його надходження за участю дізнавача або прокурора. Відповідно до частини 2 статті 235 КПК України така ухвала повинна відповідати загальним вимогам до судових рішень, передбачених КПК України, а також містити відомості про:

- 1) строк дії ухвали, який не може перевищувати одного місяця з дня постановлення ухвали;
- 2) прокурора, слідчого, який подав клопотання про обшук;
- 3) положення закону, на підставі якого постановляється ухвала;
- 4) житло чи інше володіння особи або частину житла чи іншого володіння особи, які мають бути піддані обшуку;
- 5) особу, якій належить житло чи інше володіння, та особу, у фактичному володінні якої воно знаходиться; речі, документи або осіб, для виявлення яких проводиться обшук.

Варто звернути увагу, що до обшуку дізнавачу слід провести ретельний та ефективний етап підготовки та планування цієї слідчої (розшукової) дії для успішного його проведення та отримання позитивних результатів у майбутньому судовому процесі для сторони обвинувачення. Зокрема, дізнавач повинен провести чіткий аналіз об'єктів, які можуть перебувати в житлі чи

іншому володінні особи, а також провести певні слідчі (розшукові) дії та негласні (слідчі) розшукові дії задля отримання необхідних речей, документів та відомостей, які надалі можуть підкріплюватися тими доказами, які дізнавач отримає під час обшуку.

До того ж, варто звернути увагу на частину 5 статті 236 КПК України, а саме питання проведення обшуку особи. Ми вважаємо, що тут знову виокремлюється проблеми неузгодженості термінології в КПК України. Зокрема, ймовірно законодавець вживаючи, в частині 5 статі 236 КПК України та частині 6 статті 298² КПК України такі словосполучення як «обшук особи» та «особистий обшук» має на увазі однакову процесуальну дію. Зважаючи на це ми пропонуємо замінити в усіх випадках вживання в КПК України поняття «особистого обшуку» на поняття «обшук особи».

Згідно з частиною 1 статті 237 КПК України з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення слідчий, прокурор проводять огляд місцевості, приміщення, речей, документів та комп'ютерних даних. Варто зауважити, що відповідно до частини 2 цієї ж статті огляд житла чи іншого володіння особи здійснюється згідно з правилами КПК України, передбаченими для обшуку житла чи іншого володіння особи, та згідно з частиною 7 цієї статті при огляді дізнавач, прокурор або за їх дорученням залучений спеціаліст має право проводити вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складати плани і схеми, виготовляти графічні зображення оглянутого місця чи окремих речей, виготовляти відбитки та зліпки, оглядати і вилучати речі і документи, які мають значення для кримінального провадження. Предмети, які вилучені законом з обігу, підлягають вилученню незалежно від їх відношення до кримінального провадження. Вилучені речі та документи, що не відносяться до предметів, які вилучені законом з обігу, вважаються тимчасово вилученим майном.

Відповідно до частини 1 статті 238 КПК України огляд трупа слідчим, прокурором проводиться за обов'язкової участі судово-медичного експерта або лікаря, якщо вчасно неможливо залучити судово-медичного експерта. Видачі труп підлягає лише з письмового дозволу прокурора і тільки після проведення

судово-медичної експертизи та встановлення причини смерті. Якщо виконання завдань досудового розслідування потребує ексгумації трупа, то ця дія здійснюється за постановою прокурора. Труп виймається з місця поховання за присутності судово-медичного експерта та оглядається з дотриманням правил, які передбачені для огляду трупа у статті 238 КПК України. Після проведення ексгумації і необхідних досліджень поховання здійснюється в тому самому місці з приведенням могили в попередній стан. Також згідно з частиною 4 статті 239 КПК України, у разі необхідності труп може бути доставлений до відповідного експертного закладу для проведення експертизи.

Слід зауважити, що в положеннях статті 300 КПК України передбачено проведення «особистого огляду», проте правове регулювання проведення такого огляду не передбачено ані в статті 300 КПК України, що визначає особливості здійснення дізнання як форми досудового розслідування, ані в загальних правилах проведення огляду, які були зазначені вище. Частина 1 статті 34 Закону України «Про Національну поліцію» регулює питання проведення поверхневої перевірки, яка за своїм характером є тотожною дією до огляду особи. Зокрема, поверхнева перевірка як превентивний поліцейський захід є здійсненням візуального огляду особи, проведенням по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом, візуальним оглядом речі або транспортного засобу [31].

Отже, ми вважаємо, що з метою дотримання термінологічної узгодженості КПК України, необхідно замінити словосполучення «особистий огляд» на «огляд особи», яке міститься в Законі України «Про Національну поліцію».

З метою перевірки і уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, дізнавач, прокурор має право провести слідчий експеримент шляхом відтворення дій, обстановки, обставин певної події, проведення необхідних дослідів чи випробувань згідно зі статтею 240 КПК України. На думку Ю. А. Чаплинської

до основних завдань слідчого експерименту належать: встановлення точного механізму вчинення кримінального правопорушення; перевірка висунутих слідчих версій;

виявлення причин та умов, що сприяли або перешкоджали вчиненню кримінального правопорушення; перевірка та уточнення фактичних даних, одержаних за результатами проведених окремих слідчих дій; отримання нових доказів; встановлення та усунення розбіжностей у показаннях підозрюваних, обвинувачених, свідків і потерпілих; визначення меж поінформованості або необізнаності правопорушників про подію кримінального правопорушення тощо [32, с. 45].

Відповідно до частини 5 статті 240 КПК України слідчий експеримент, що проводиться в житлі чи іншому володінні особи, здійснюється лише за добровільною згодою особи, яка ними володіє, або на підставі ухвали слідчого судді за клопотанням дізнавача, погодженого з прокурором, або прокурора, яке розглядається в порядку, передбаченому КПК України для розгляду клопотань про проведення обшуку в житлі чи іншому володінні особи.

Зважаючи на те, що слідчий експеримент є передусім перевіркою слідчих версій, то ми можемо дійти до висновку, що дізнавач під час проведення цієї слідчої (розшукової) дії має звертати увагу не тільки на предмети обстановки, яка має бути максимально відтворена відповідно до тієї, що була під час вчинення кримінального правопорушення, а й на поведінку особи, яка вчинила кримінальний проступок.

Освідування особи згідно з частиною 1 статті 241 КПК України проводять з метою виявлення на його тілі, одязі, в якому він перебуває, слідів кримінального правопорушення та їх вилучення або виявлення особливих прикмет, якщо для цього не потрібно проводити судово-медичну експертизу.

У чинному КПК України законодавець дозволив проведення освідування примусово у разі відмови особи пройти її добровільно. Проте, ми вважаємо, що проходження освідування є суттєвим обмеженням прав на недоторканість людини, і тому має проводитися виключно на підставі ухвали слідчого судді/суду, а не постанови прокурора. З огляду на це, ми пропонуємо внести зміни в чинний КПК України та викласти частину 2 статті 242 КПК України у такій редакції: «2. Перед початком освідування особі пропонується добровільно пройти освідування на підставі постанови дізнавача, слідчого, прокурора, а в разі її відмови освідування здійснюється примусово виключно на підставі

ухвали слідчого судді/суду. У разі необхідності освідування здійснюється за участю судово-медичного експерта, лікаря або спеціаліста».

Відповідно до частини 1 статті 242 КПК України для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання і з огляду на це сторони кримінального провадження або слідчий суддя, суд мають право залучати експертів на будь-якій стадії кримінального провадження. За загальним правилом експертиза проводиться експертною установою, експертом або експертами, яких залучають сторони кримінального провадження або слідчий суддя за клопотанням сторони захисту у випадках та порядку, передбачених статтею 244 КПК України. Зважаючи на це, процесуальною підставою проведення експертизи в кримінальному провадженні щодо кримінальних проступків є письмове звернення потерпілого чи сторони захисту кримінального провадження, або постанова/ухвала про призначення експертизи, складена прокурором/дознавачем та слідчим суддею/суддею. Крім цього, відповідно до частини 2 статті 242 КПК України, дознавач або прокурор зобов'язані забезпечити проведення експертизи щодо:

- встановлення причин смерті;
- встановлення тяжкості та характеру тілесних ушкоджень;
- визначення психічного стану підозрюваного за наявності відомостей, які викликають сумнів щодо його осудності, обмеженої осудності;
- встановлення віку особи, якщо це необхідно для вирішення питання про можливість притягнення її до кримінальної відповідальності, а іншим способом неможливо отримати ці відомості;
- визначення розміру матеріальних збитків, якщо потерпілий не може їх визначити та не надав документ, що підтверджує розмір такої шкоди, розміру шкоди немайнового характеру, шкоди довікллю, заподіяного кримінальним правопорушенням.

Слід звернути увагу, що в частині 1 статті 243 КПК України вказується, що експертиза проводиться експертною установою, експертом або експертами, тобто КПК України передбачає проведення не тільки одноосібних експертиз, а й комісійних, проте чіткої вказівки про це КПК України не містить. До того ж, в

досудовому розслідуванні дуже часто проводяться саме комплексні експертизи у тих випадках, коли для з'ясування обставин, що мають значення для справи необхідні спеціальні знання експерта/експертів з різних галузей. З огляду на це ми вважаємо, що в КПК України слід ввести правове регулювання проведення таких експертиз, а саме визначити поняття, підстави, умови, мету та порядок їх проведення.

До того ж, відповідно до частини 2 статті 298⁴ у разі незгоди з результатами медичного освідування або висновком спеціаліста особа протягом сорока восьми годин має право звернутися до дізнавача або прокурора з клопотанням про проведення експертизи. У такому разі дізнавач або прокурор має право звернутися до експерта для проведення експертизи із дотриманням правил, передбачених КПК України. Проте, якщо особа має право звернутися до прокурора або дізнавача з клопотанням про проведення експертизи, то у такому разі прокурор або дізнавач зобов'язаний клопотати про проведення такої експертизи задля уникнення можливого порушення прав особи, яка звертається з відповідним клопотанням. Однак водночас в чинному КПК України закріплений не обов'язок, а право прокурора або дізнавача на таку дію.

2.4. Строки та порядок закінчення дізнання

Строки провадження дізнання – це визначені кримінальним процесуальним законодавством проміжки часу, які необхідні для проведення відповідних процесуальних дій.

Строки можуть бути встановлені законом або судом, слідчим суддею й прокурором відповідно до закону. За загальним правилом відповідно до статті 219 КПК України строк досудового розслідування обчислюється з моменту повідомлення особі про підозру до дня звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності, клопотанням про закриття кримінального провадження або до дня ухвалення рішення про закриття кримінального провадження. Зокрема,

строки з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку відповідно до частини 3 статті 219 КПК України становлять:

1) сімдесят дві години – у разі повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку або затримання особи в порядку, передбаченому частиною 4 статті 298² КПК України;

2) двадцять діб – у разі повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку у випадках, якщо підозрюваний не визнає вини або необхідності проведення додаткових слідчих (розшукових) дій, або вчинення кримінального проступку неповнолітнім;

3) один місяць – у разі повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку, якщо особою заявлено клопотання про проведення експертизи у випадку, передбаченому частиною 2 статті 298⁴ КПК України. Відповідно до статті 298⁵ цього Кодексу, строк дізнання може бути: продовжено прокурором до тридцяти днів у разі необхідності проведення додаткових слідчих і розшукових дій і зупинено за загальними правилами зупинення досудового розслідування у випадку, передбаченому статтею 280 КПК України.

Водночас відповідно до частини 1 статті 298⁵ у разі необхідності проведення додаткових слідчих і розшукових дій строк дізнання може бути продовжений прокурором до тридцяти днів. Вживання словосполучення «додаткових слідчих і розшукових дій» свідчить про недотримання термінології в КПК України, оскільки поняття «слідча і розшукова дія» КПК України не визначає. До того ж, законодавець не визначає, що мається на увазі під «додатковими слідчими (розшуковими) діями» у пункті 2 частині 3 статті 219 КПК України. На нашу думку, якщо законодавець передбачає проведення «додаткових слідчих (розшукових) дій», то в КПК України має бути передбачене поняття «основних слідчих (розшукових) дій».

Ба більше, згідно з частиною 2 статті 294 КПК України якщо внаслідок складності провадження неможливо закінчити досудове розслідування з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку (дізнання) у строк, зазначений у пунктах 1 і 2 частини третьої статті 219 КПК України, такий строк може бути продовжений прокурором у межах строку,

встановленого пунктом 1 частини 4 статті 219 України. Зокрема, відповідно до пункту 1 частини 4 статті 219 КПК України строк досудового розслідування може бути продовжений до одного місяця з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку у випадках, передбачених пунктами 1 і 2 частини третьої цієї статті, проте, водночас, згідно з частиною 1 статті 298⁵ КПК України у разі необхідності проведення додаткових слідчих і розшукових дій строк дізнання може бути продовжений прокурором до тридцяти днів. Зважаючи на це, різне вираження одного і того ж строку, а саме «одного місяця» та «тридцяти днів», свідчить про недотримання системного унормування положень КПК України.

До того ж, відповідно до частини 3 статті 298⁵ КПК України перебіг строку дізнання зупиняється у випадку, передбаченому статтею 280 КПК України. Проте, у частині 1 статті 280 зазначений не один випадок, за умови якого зупиняється досудового розслідування. Зокрема, досудове розслідування може бути зупинене після повідомлення особі про підозру у разі, якщо:

- 1) підозрюваний захворів на тяжку хворобу, яка перешкоджає його участі у кримінальному провадженні, за умови підтвердження цього відповідним медичним висновком;
- 2) оголошено в розшук підозрюваного;
- 3) слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування;
- 4) наявна необхідність виконання процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва;
- 5) наявні об'єктивні обставини, що унеможливають подальше проведення досудового розслідування в умовах воєнного стану;
- 6) уповноваженим органом прийнято рішення про передачу підозрюваного для обміну як військовополоненого та підозрюваним надано письмову згоду на проведення такого обміну. Рішення про зупинення досудового розслідування з цієї підстави оскарженню не підлягає.

На нашу думку, законодавець допустився помилки у формулюванні змісту частини 3 статті 298⁵ КПК України, і з огляду на це, ми вважаємо, що до

частини 3 статті 298⁵ КПК України мають бути внесені відповідні зміни і вона має бути викладена у такій редакції: «3. Перебіг строку дізнання зупиняється у випадках, передбачених частиною 1 статті 280 цього Кодексу».

З огляду на те, що дізнання здійснюється за загальними правилами досудового розслідування з особливостями, які вказані у главі 25 КПК України, закінчення дізнання також проводиться за загальними правилами, передбаченими главою 24 КПК України. Відповідно до частини 2 статті 283 КПК України прокурор зобов'язаний у найкоротший строк після повідомлення особі про підозру здійснити одну з таких дій:

- 1) закрити кримінальне провадження;
- 2) звернутися до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності;
- 3) звернутися до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру.

Проте, якщо до особи було застосовано тимчасовий запобіжний захід у формі затримання – згідно з частиною 1 статті 301 КПК України дізнавач зобов'язаний у найкоротший строк, але не пізніше сімдесяти двох годин з моменту затримання особи в порядку, передбаченому частиною 4 статті 298² КПК України, подати прокурору всі зібрані матеріали дізнання разом із повідомленням про підозру, про що невідкладно письмово повідомляє підозрюваного, його захисника, законного представника, потерпілого. У такому разі прокурор зобов'язаний не пізніше трьох днів після отримання матеріалів дізнання разом з повідомленням про підозру, а в разі затримання особи, протягом двадцяти чотирьох годин відповідно до частини 2 статті 301 КПК України здійснити одну із зазначених дій:

- 1) прийняти рішення про закриття кримінального провадження, а в разі затримання особи в порядку, передбаченому частиною 4 статті 298² цього Кодексу, – про негайне звільнення затриманої особи;
- 2) повернути дізнавачу кримінальне провадження з письмовими вказівками про проведення процесуальних дій з одночасним продовженням строку дізнання до одного місяця та звільнити затриману особу;

3) звернутися до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру або про звільнення від кримінальної відповідальності;

4) у разі встановлення ознак злочину направити кримінальне провадження для проведення досудового слідства.

До того ж, згідно з частиною 5 статті 301 КПК України у разі прийняття прокурором рішення про звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру прокурор зобов'язаний у межах строків, визначених частиною другою цієї статті, забезпечити надання особі, яка вчинила кримінальний проступок, або її захиснику, потерпілому чи його представнику копій матеріалів дізнання шляхом їх вручення, а у разі неможливості такого вручення - у спосіб, передбачений КПК України для вручення повідомлень, зокрема шляхом надсилання копій матеріалів дізнання за останнім відомим місцем проживання чи перебування таких осіб. Зі змісту положень частини 5 статті 301 КПК України вбачається, що прокурор має звернутися до особи у спосіб передбачений КПК України для вручення повідомлень, зокрема шляхом надсилання копій матеріалів дізнання за останнім відомим місцем проживання чи перебування таких осіб. Відповідно до частини 3 статті 111 КПК України повідомлення у кримінальному провадженні здійснюється у випадках, передбачених КПК України, у порядку, передбаченому главою 11 КПК України. Зокрема, глава 11 КПК України регулює питання «Виклику слідчим, прокурором, судового виклику і приводу», відповідно до частини 1 статті 135 якої, особа викликається до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду шляхом вручення повістки про виклик, надіслання її поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком, здійснення виклику по телефону або телеграмою. З огляду на це, формується неузгодженість щодо правового регулювання вручення повідомлень за КПК України з частиною 5 статті 301 КПК України, в якій законодавець «надсилання копій матеріалів дізнання» визначив як один з способів вручення повідомлень. Це свідчить про несистемне унормування

положень КПК України відповідно до внесених змін про запровадження нової форми досудового розслідування.

Крім цього, кримінальним процесуальним законодавством передбачений вичерпний перелік підстав, за якими кримінальне провадження може бути закрито дізнавачем, прокурором або судом. Отже, відповідно до частин 1, 2 статті 284 КПК України кримінальне провадження закривається в разі, якщо:

- 1) встановлена відсутність події кримінального правопорушення;
- 2) встановлена відсутність в діянні складу кримінального правопорушення;
- 3) не встановлені достатні докази для доведення винуватості особи в суді і вичерпані можливості їх отримати;
- 4) втратив чинність закон, яким встановлювалася кримінальна протиправність діяння;
- 5) помер підозрюваний, обвинувачений, особа, стосовно якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не повідомлено про підозру у зв'язку з її смертю, крім випадків, якщо провадження є необхідним для реабілітації померлого;
- 6) у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності;
- 7) якщо прокурор відмовився від підтримання державного обвинувачення, за винятком випадків, передбачених КПК України тощо.

* * *

Отже, дізнання – це форма досудового розслідування, порядок провадження якої здійснюється за загальними правилами, визначеними КПК України для проведення досудового розслідування, з урахуванням особливостей, передбачених главою 25 КПК України.

Зокрема, до внесення відомостей до ЄРДР дізнавачам дозволено провадити більше процесуальних дій ніж слідчим під час провадження досудового слідства. Проте законодавець обмежив коло заходів забезпечення кримінального провадження і відповідно запобіжних заходів, а також негласних слідчих (розшукових) дій, що можуть здійснювати дізнавачі під час дізнання.

До того ж, під час дослідження порядку початку та закінчення досудового розслідування у формі дізнання, порядку обчислення, перебігу, зупинення та продовження строків дізнання, а також заходів забезпечення кримінального провадження й слідчих (розшукових) дій, що дозволено провадити під час досудового розслідування кримінальних проступків ми виявили:

- 1) неузгодженість термінології, введеної законодавцем у КПК України водночас з запровадженням процедури дізнання;
- 2) несистемне унормування правового регулювання окремих положень, що регулюють особливості провадження дізнання;
- 3) порушення складових верховенства права, а саме принцип правової визначеності та принцип обмеження дискреційних повноважень.

РОЗДІЛ 3

СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ

3.1. Особливості судового провадження щодо кримінальних проступків

Одночасно з поділом досудового розслідування на дві форми – досудового слідства та дізнання, й запровадженням останньої до положень нового КПК України у 2012 році, законодавець встановив спрощений порядок судового розгляду щодо кримінальних проступків. Зокрема, відповідно до частини 1 статті 302 КПК України встановивши під час досудового розслідування, що підозрюваний беззаперечно визнав свою винуватість, не оспорує встановлені досудовим розслідуванням обставини і згоден з розглядом обвинувального акта за його відсутності, а потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, не заперечують проти такого розгляду, прокурор має право надіслати до суду обвинувальний акт, в якому зазначає клопотання про його розгляд у спрощеному порядку без проведення судового розгляду в судовому засіданні. Крім цього, згідно з частиною 3 статті 302 КПК України до обвинувального акта з клопотанням про його розгляд у спрощеному провадженні повинні бути додані:

- 1) письмова заява підозрюваного, складена в присутності захисника, щодо беззаперечного визнання своєї винуватості, згоди із встановленими досудовим розслідуванням обставинами, ознайомлення з обмеженням права апеляційного оскарження згідно з частиною другою цієї статті та згоди з розглядом обвинувального акта у спрощеному провадженні;
- 2) письмова заява потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, щодо згоди із встановленими досудовим розслідуванням обставинами, ознайомлення з обмеженням права апеляційного оскарження згідно з частиною другою цієї статті та згоди з розглядом обвинувального акта у спрощеному провадженні;

3) матеріали досудового розслідування, у тому числі документи, які засвідчують беззаперечне визнання підозрюваним своєї винуватості.

Положення частини 1 статті 302 КПК України кореспондуються з частиною 2 статті 381 КПК України, відповідно до якої суд розглядає обвинувальний акт щодо вчинення кримінального проступку без проведення судового розгляду в судовому засіданні за відсутності учасників судового провадження, якщо обвинувачений не оспорує встановлені під час дізнання обставини і згоден з розглядом обвинувального акта. Проте, на нашу думку, таке формулювання змісту положень зазначених статей є некоректним, з огляду на те, що в ньому не передбачено конкретну згоду обвинуваченого на розгляд обвинувального акту в спрощеному судовому провадженні. До того ж, це порушує одне з завдань кримінального провадження, а саме охорону прав, свобод та законних інтересів учасника кримінального провадження. Отже, зважаючи на це, ми вважаємо, що до частини 1 статті 302 КПК України мають бути внесені відповідні зміни, і вона має бути викладена у такій редакції: «1. Встановивши під час досудового розслідування, що підозрюваний беззаперечно визнав свою винуватість, не оспорує встановлені досудовим розслідуванням обставини і згоден з розглядом обвинувального акта у спрощеному судовому провадженні за його відсутності, а потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, не заперечують проти розгляду обвинувального акту у спрощеному судовому провадженні за його відсутності, прокурор має право надіслати до суду обвинувальний акт, в якому зазначає клопотання про його розгляд у спрощеному порядку без проведення судового розгляду в судовому засіданні». Крім цього, на нашу думку, відповідні зміни мають бути внесені і до частини 2 статті 381 КПК України. Зокрема, вона має бути викладена у такій редакції: «2. Суд розглядає обвинувальний акт щодо вчинення кримінального проступку без проведення судового розгляду в судовому засіданні за відсутності учасників судового провадження, якщо обвинувачений не оспорує встановлені під час дізнання обставини і згоден з розглядом обвинувального акта у спрощеному судовому провадженні».

Ба більше, ми вважаємо, що порядок спрощеного судового провадження, який наразі передбачений КПК України, порушує приписи статті 126 Конституції України. Зокрема, відповідно до частини 2 статті 129 Конституції України основними засадами судочинства є:

- рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом;
- забезпечення доведеності вини;
- змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості;
- підтримання публічного обвинувачення в суді прокурором;
- забезпечення обвинуваченому права на захист;
- забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках - на касаційне оскарження судового рішення.

З огляду на це, ми вважаємо, що при проведенні спрощеного судового розгляду за правилами, які визначені у чинному КПК України, абсолютно не дотримано змагальність сторін у їх праві на подання до суду доказів і відповідно доведення перед судом їх переконливості, поза увагою суду залишається безпосередність дослідження показань, речей, документів, оскільки суд відповідно до частини 2 статті 382 КПК України у своєму вирокі за результатами спрощеного провадження замість доказів на підтвердження встановлених судом обставин зазначає встановлені органом досудового розслідування обставини. Ми можемо зробити висновок, що такий вирок ґрунтується виключно на визнанні вини, що водночас порушує принцип забезпечення доведеності вини, а також публічний розгляд справи. Крім цього, у такому разі порушується положення статті 6 Конвенції, в якій йдеться, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. Ба більше, недослідження доказів безпосередньо у суді є недотримання статті 23 КПК України, яка закріплює безпосередність дослідження показань, речей і документів.

До того ж, згідно з частиною 1 статті 394 КПК України вирок суду першої інстанції, ухвалений за результатами спрощеного провадження в порядку, передбаченому статтями 381 та 382 КПК України, не може бути оскаржений в апеляційному порядку з підстав розгляду провадження за відсутності учасників судового провадження, недослідження доказів у судовому засіданні або з метою оспорити встановлені досудовим розслідуванням обставини. Ми вважаємо, що заборона апеляційного оскарження є порушенням пункту 8 частини 2 статті 129 Конституції України, яким гарантується забезпечення права на апеляційний перегляд справи, а також статті 13 Конвенції відповідно до якої кожен, чий права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб правового захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження. З огляду на таке формулювання статті 13 Конвенції вбачається, що ефективним засобом правового захисту в національному праві, якщо вирок першої інстанції буде порушувати права та свободи особи, має бути якраз конституційна гарантія забезпечення права на апеляційний перегляд справи.

Проте, слід підкреслити, що міжнародні партнери неодноразово наголошували на необхідності реформування кримінальної юстиції України в контексті запровадження спрощеної процедури кримінального провадження. Зокрема, в Рекомендації № R (87) 18 Комітету Міністрів Ради Європи зазначено, що «коли це допускається конституційно-правовою традицією, мають застосовуватись процедура «визнання вини», згідно з якою підозрюваний правопорушник має виступити на початку процесу в суді з публічною заявою про те, чи визнає він обвинувачення проти себе, або інші процедури» [33].

Крім цього, у багатьох країнах романо-германської правової сім'ї вже довгий час провадяться спрощені судові процедури.

Зокрема,

згідно з процесуальним законодавством Франції особливості провадження у справах про кримінальні проступки полягають у такому:

- 1) на підставі матеріалів, направлених прокурором, суд вирішує питання про застосування покарання або про повернення матеріалів прокурору, якщо суд вважає

- доцільним проведення слухань або застосування покарання у виді позбавлення волі;
- 2) рішення суду може бути оскаржене, проте оскарження має наслідком повноцінний судовий розгляд справи та не виключає можливості наступного призначення судом більш суворого покарання

До того ж,

кримінально-процесуальний кодекс Литовської Республіки передбачає кілька варіантів рішень за результатами розгляду судом розпорядження прокурора з приводу ухвалення постанови про завершення процесуальних дій у справі, а саме:

- 1) скласти розпорядження про передачу справи в суд;
  - 2) передати справу на розгляд суду у випадках, зазначених у ст. 423 цього Кодексу;
  - 3) припинити процесуальні дії у випадках, зазначених у ст. 424 цього Кодексу.
- Складене суддею розпорядження суду у справі передається обвинуваченому. Якщо обвинувачений не погоджується з визначеною у судовому розпорядженні мірою покарання, тоді протягом чотирнадцяти днів з моменту вручення йому цього документа, він має право передати суду, який склав таке розпорядження, клопотання з вимогою розгляду справи у суді. Якщо обвинувачений подає клопотання з вимогою розгляду справи у суді, тоді судові розпорядження чи вирок не набуває законної чинності. Якщо обвинувачений не скористається цим правом, судові розпорядження чи вирок у справі набуває чинності [34, с.67–68].

З огляду на чинний порядок спрощеного судового провадження щодо кримінальних проступків, який, на нашу думку, порушує права та свободи людини, які гарантовані Конвенцією й Конституцією України, враховуючи приклади зарубіжного досвіду, які були викладені вище, вважаємо, що алгоритм спрощеного судового провадження в Україні має виглядати так:

- 1) прокурор, направляє обвинувальний акт та матеріали кримінального провадження до суду;
- 2) суд вивчає обвинувальний акт і матеріали кримінального провадження, направлені прокурором та призначає підготовче судові засідання;
- 3) на підготовчому судовому засіданні обвинувачений має право виступити з публічною заявою щодо його згоди або незгоди у проведенні судового розгляду за спрощеною процедурою (у разі, якщо обвинувачений не надає згоду на проведення судового розгляду у спрощеному порядку - судовий розгляд проводиться за загальними правилами, визначеними КПК України);

4) у разі, якщо обвинувачений надає згоду на проведення судового розгляду у спрощеному порядку - розпочинається скорочена процедура судового розгляду;

5) після ухвалення вироку суду першої інстанції законодавцем слід встановити строк, який до прикладу як в КПК Литовської Республіки, буде меншим ніж стандартний строк для оскарження рішення першої інстанції в апеляційному порядку, і протягом якого обвинувачений має право подати клопотання на зміну судового розгляду за правилами спрощеного провадження на судовий розгляд за загальними правилами, визначеними КПК України, якщо він буде вважати, що його права та законні інтереси були порушені під час ухвалення вироку у порядку спрощеного судового розгляду.

3.2. Аналіз судової практики у провадженнях щодо кримінальних проступків

Відповідно до частини 2 статті 214 КПК України досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до ЄРДР. Одночасно з внесенням відомостей про кримінальний проступок до ЄРДР реєстратор вносить до ЄРДР відомості про дізнавача/дізнавачів, що уповноважені провадити досудове розслідування кримінального проступку, яких відповідно до частини 3 статті 39¹ КПК України визначає керівник органу дізнання. У разі, якщо здійснювати дізнання буде дізнавач, відомості про призначення на проведення дізнання якого не внесені до ЄРДР, всі докази, зібрані ним під час провадження дізнання, будуть визнані недопустимими, а також підозру, висунуту таким дізнавачем, не можна буде вважати такою, що пред'явлена та затверджена особою, що уповноважена на це. Зокрема, до таких висновків прийшов Кам'янський районний суд Черкаської області в своєму вирокі у справі №696/99/21 від 30.04.2021 [35]. До того ж, відповідна позиція суду першої інстанції була підтримана судом апеляційної інстанції і надалі Верховним Судом колегією суддів Першої судової палати Касаційного

кримінального суду. У своїй постанові від 03.05.2022 року Верховний Суд зазначив, що зі змісту статей 39¹, 40, 40¹, 110 КПК України убачається, що докази, зібрані у кримінальному провадженні, не можна вважати допустимими з огляду на відсутність постанови про доручення дізнавачам повноважень на виконання слідчих дій [36].

Згідно з положеннями кримінального процесуального законодавства України дізнання здійснюється за загальними правилами провадження досудового розслідування кримінальних проступків, проте з обов'язковим урахуванням особливостей визначених главою 25 КПК України. Зважаючи на це, закінчення дізнання, як нами зазначалося в підрозділі 2.4, провадиться за загальними правилами визначеними КПК України, зокрема статтею 219 КПК, враховуючи особливості глави 25 КПК України. Зокрема, у своїй постанові у справі № 705/1850/21 від 06.09.2022 року Верховний Суд колегією суддів Першої судової палати зазначив, що особливості закінчення дізнання, установлені статтею 301 КПК визначають правила щодо меж строків, якими повинні керуватись дізнавач та прокурор, при тому, що такі строки регламентують не строки досудового розслідування, а строки на виконання повноважень на певному етапі досудового розслідування, проте такі строки у своїй сукупності не повинні виходити за межі строків, передбачених пунктом 1 частини 3 статті 219 КПК, оскільки лише нормами цієї статті імперативно визначено граничні строки закінчення досудового розслідування у разі вчинення кримінального проступку та строки продовження досудового розслідування [37].

Глава 25 КПК України не містить особливостей судового провадження щодо кримінальних проступків, виключенням є стаття 302 КПК України, яка передбачає розгляд обвинувального акта у спрощеному порядку без проведення судового розгляду в судовому засіданні, проте жодної згадки про те, чи є стадія підготовчого засідання в провадженні щодо кримінальних проступків, в цій главі немає. В статті 314 КПК України, яка встановлює загальні правила проведення підготовчого засідання, міститься інформація, що у разі встановлення об'єктивної неможливості ознайомитися з матеріалами дізнання у

порядку, передбаченому частиною 5 статті 301 КПК України, суд за клопотанням сторони кримінального провадження вирішує питання про відкриття сторонами кримінального провадження матеріалів дізнання, про що постановляє відповідну ухвалу. Судова практика у провадженнях щодо кримінальних проступків свідчить про те, що підготовче засідання у справах щодо кримінальних проступків проводиться деякими суддями (Ухвала Чернівецького районного суду Вінницької області від 09.04.2024 року у справі № 150/188/24 [38], Ухвала Солом'янського районного суду міста Києва від 22.03.2024 у справі №760/5064/24 [39]), і водночас інші судді одразу призначають судовий розгляд (Ухвала Оболонського районного суду міста Києва у справі № 756/3930/24 від 28.03.2024 року [40], ухвала Великоолександрівського районного суду Херсонської області у справі № 650/1489/24 від 01.04.2024 [41]). Така різноманітна практика проведення підготовчого засідання у провадженнях щодо кримінальних проступків серед суддів першої інстанції вказує на проблему, що в чинному КПК України законодавець імперативно не визначив чи має провадитися підготовче судове засідання у такому разі.

До того ж, існують непоодинокі випадки, коли суд постановляє ухвалу про повернення обвинувального акта прокурору, що був внесений до суду без урахування особливостей глави 25 КПК України. У цьому разі оскаржити таку ухвалу в апеляційному порядку неможливо. На цьому наголошує в своїй постанові Об'єднана палата Касаційного кримінального суду Верховного Суду у справі № 161/7092/20 від 01.11.2021 року [42]. Суд відійшов від позиції щодо застосування норми права в подібних правовідносинах, викладеної у раніше прийнятій ухвалі колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 7 грудня 2020 року (справа №161/8011/20, провадження за касаційною скаргою № 51-5737ск20) і наголосив, що кримінально-процесуальні акти (механізми) повернення обвинувального акта прокурору в порядку, передбаченому статтею 314 КПК, та повернення обвинувального акта прокурору для внесення з урахуванням вимог глави 25 КПК України, закріплене в підпункті 5 пункту 4 Прикінцевих та

перехідних положень Закону №2617-VIII, не є тотожними. Зокрема, підставою повернення обвинувального акта за підпунктом 5 пункту 4 Прикінцевих та перехідних положень Закону № 2617-VIII є невідповідність закону процедури внесення цього обвинувального акта, на відміну від положень пункту 3 частини 3 статті 314 КПК, де йдеться про недоліки самого підсумкового документа досудового розслідування, обвинувального акта. Ба більше, суд звернув увагу, що повернення обвинувального акта за підпунктом 5 пункту 4 Прикінцевих та перехідних положень Закону № 2617-VIII становить кримінально-процесуальний акт *sui generis*, тобто його конструкція є своєрідною, єдиною у своєму роді. Отже, ми можемо дійти до висновку, що для сторони обвинувачення важливо провадити всі процесуальні дії з чітким дотриманням особливостей провадження дізнання, що визначені не тільки в главі 25 КПК України, а й в Законі №2617-VIII.

Проте водночас неповернення обвинувального акта, який був внесений до суду без урахування глави 25 КПК України, не є підставою скасування вироку суду, який був ухвалений на основі такого обвинувального акта. Зокрема, у справі № 521/3194/20 у своїй касаційній скарзі захисник стверджує, що суд першої інстанції на стадії підготовчого судового засідання безпідставно не повернув обвинувальний акт прокурору для внесення змін з урахуванням вимог глави 25 Кримінального процесуального кодексу України, як того вимагають положення Закону № 2617-VIII від 22 листопада 2018 року, що, на переконання захисника, є підставою для скасування вироку місцевого суду. Однак Верховний Суд колегією суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду у своїй постанові від 11.11.2021 року зазначає, що згідно частини 1 статті 412 КПК України істотними порушеннями вимог кримінального процесуального закону є такі порушення вимог цього Кодексу, які перешкодили чи могли перешкодити суду ухвалити законне та обґрунтоване судові рішення. Водночас, посиляючись у своїй касаційній скарзі на порушення зазначеної норми Закону № 2617-VIII від 22 листопада 2018 року, захисник не зазначає, яким саме чином це порушення вплинуло чи могло вплинути на законність прийнятого судом рішення щодо доведеності винуватості,

правильності кваліфікації дій та призначення покарання засудженому. Верховний суд додає, що вищенаведене порушення, на яке посилається захисник, у даному конкретному випадку не є істотним, саме собою не впливає на правильність установлених судом обставин та не може бути безумовною підставою для скасування по суті правильного судового рішення. Крім цього, суд звернув увагу, що під час судового розгляду в суді першої інстанції в порядку скороченої процедури обвинуваченого було забезпечено більшими процесуальними гарантіями, зокрема останній мав можливість особисто надати пояснення щодо обставин вчинення кримінального правопорушення та, користуючись своїм правом на захист, заявити клопотання про призначення захисника [43]. З огляду на це, слід зазначити, що неповернення обвинувального акта, який був внесений до суду без урахування глави 25 КПК України, не порушує права обвинуваченого і водночас забезпечує його більшими гарантіями щодо доступу до правосуддя, забезпечення права на захист, свободи в поданні ним суду своїх доказів та доведенні перед судом їх переконливості відповідно до частини 1 статті 7 КПК України.

Варто зауважити, що відповідно до пункту 1 частини 3 статі 302 КПК України до обвинувального акта з клопотанням про його розгляд у спрощеному провадженні повинна бути додана письмова заява підозрюваного, складена в присутності захисника, щодо беззаперечного визнання своєї винуватості, згоди із встановленими досудовим розслідуванням обставинами, ознайомлення з обмеженням права апеляційного оскарження згідно з частиною другою цієї статті та згоди з розглядом обвинувального акта у спрощеному провадженні. Зокрема, у своїй постанові у справі № 185/7793/20 від 06.10.2021 року Верховний Суд колегією суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду зазначив, що оскільки спрощене провадження у кримінальних провадженнях щодо кримінальних проступків є обмеженням фундаментального права людини на справедливий судовий розгляд (зокрема, права на захист, права брати участь у судовому розгляді, права на оскарження судового рішення), стороною обвинувачення мають бути належним чином виконані вимоги статті 302 КПК України, тоді як суди повинні належним чином

переконатися, що сторона обвинувачення виконала зазначені вимоги, а також належним чином перевірити скарги сторони захисту (у разі їх наявності) на порушення прокурором, дізнавачем положень указаної статті [44]. З огляду на це, особливу увагу в статті 302 КПК України стороні захисту слід звертати на імперативну вимогу присутності захисника при складенні заяви про згоду на судовий розгляд обвинувального акта в спрощеному порядку за відсутності обвинуваченого.

Згідно з частиною 2 статті 382 КПК України у вирокі суду за результатами спрощеного провадження замість доказів на підтвердження встановлених судом обставин зазначаються встановлені органом досудового розслідування обставини, які не оспорюються учасниками судового провадження. Зокрема, у справі № 766/12152/20 у касаційній скарзі адвокат вказує, що судом першої інстанції неправильно кваліфіковані дії засудженого за частиною 1 статті 162 КК України. Він стверджує, що внаслідок неправильної кваліфікації дій призначено покарання, яке не відповідає ступеню тяжкості вчиненого кримінального правопорушення та особі засудженого. Зі свого боку Верховний Суд колегією суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду у своїй постанові від 11.02.2021 року наголосив, що суд вважає необґрунтованими доводи касаційної скарги щодо неправильної кваліфікації дій обвинуваченого за частиною 1 статті 162 КК України. До того ж, суд зазначив, що з метою ухвалення справедливого судового рішення та захисту прав людини і її основоположних свобод суд має право вийти за межі висунутого обвинувачення, зазначеного в обвинувальному акті, лише в частині зміни правової кваліфікації кримінального правопорушення, якщо це покращує становище особи, стосовно якої здійснюється кримінальне провадження (частина 3 статті 337 КПК України). Так, розглядаючи обвинувальний акт щодо кримінального проступку суд виходить із встановлених органом досудового розслідування обставини та встановлює їх відповідність ознакам складу кримінального правопорушення, передбаченим диспозицією відповідної статті КК України. Ба більше, суд зазначив, що обвинувачений беззаперечно визнав свою винуватість у вчиненні вказаного кримінального проступку, згоден із

встановленими досудовим розслідуванням обставинами, а також погодився на розгляд обвинувального акта у спрощеному провадженні. Із обмеженням права на апеляційне оскарження був ознайомлений. Не заперечувала проти проведення розгляду обвинувального акта у спрощеному провадженні також і потерпіла, яка надала відповідну заяву про згоду на розгляд обвинувального акта у спрощеному провадженні, та зазначила, що погоджується із встановленими досудовим розслідуванням обставинами. З огляду на це, суд відмовив у задоволенні касаційної скарги [45]. Отже, можна зробити висновок, що незважаючи на те, що суд першої інстанції за результатами судового розгляду у спрощеному порядку ухвалює вирок на основі обставин, що були встановлені органом досудового розслідування та не оспорювалися учасниками судового провадження, відповідно до частини 3 статті 337 КПК України суд має право вийти за межі висунутого обвинувачення, в частині зміни кваліфікації кримінального правопорушення, якщо воно не погіршує становище обвинуваченого.

* * *

Отже, судовий розгляд щодо кримінального проступку може бути проведений у спрощеному порядку, якщо обвинувачений беззаперечно визнав свою винуватість і погоджується зі всіма обставинами, визначеними у обвинувальному акті. У такому разі судовий розгляд провадиться за його відсутності. До того ж, апеляційне оскарження вироку, ухваленого за результатами спрощеного провадження, неможливе з підстав, що судовий розгляд проводився за відсутності учасників кримінального провадження, а також, що вирок був ухвалений на основі обставин, встановлених під час досудового розслідування кримінального проступку. На нашу думку, спрощений судовий порядок, який передбачений чинним КПК України, провадиться у такий спосіб, що нівелює конституційні гарантії, а також порушує приписи Конвенції.

Аналіз судової практики щодо проведення підготовчого засідання під час спрощеного судового провадження свідчить про те, що не існує єдиної позиції суддів чи треба його проводити. Таке різноманіття позицій наявне з огляду на

те, що не існує імперативної норми в чинному КПК України, яка б передбачала обов'язкове або навпаки не обов'язкове його проведення.

Ба більше, під час ухвалення вироку щодо особи, яка вчинила кримінальний проступок, суди мають враховувати не тільки положення глави 25 КПК України, а й прикінцеві та перехідні положення Закону №2617-VIII. Крім цього, суди, здійснюючи правосуддя, можуть виходити за межі обвинувачення, визначеного органом досудового розслідування, якщо це покращує становище особи, щодо якої провадиться судовий розгляд.

ЗАКЛЮЧНІ ВИСНОВКИ

Досліджуючи тему «Провадження щодо кримінальних проступків» ми прийшли до таких висновків:

- У 2012 році законодавець водночас з прийняттям нового КПК України розділив досудове розслідування на дві форми - досудове слідство та дізнання, а у 2020 році в КК України ввів категорію кримінальний проступок, який за своїм характером має менший ступінь суспільної небезпеки ніж злочин. Проте водночас перетворення деяких злочинів невеликої та середньої тяжкості на кримінальні проступки не вирішило проблему гуманізації кримінального законодавства і, крім цього, залишається проблема існування в КУпАП складів адміністративних правопорушень, що за своїм характером та в розумінні приписів Конвенції є кримінальними. Зокрема, на цьому неодноразово наголошував ЄСПЛ у своїй рішеннях. До того ж, в Конституції України відсутня категорія кримінального проступку. У такий спосіб знівельовано конституційні гарантії осіб, які вчинили кримінальний проступок. З огляду на це, найперше законодавцю необхідно було б внести зміни в Конституцію України, а потім вводити кримінальні проступки в кримінальне законодавство України.

- Правове регулювання положень в законодавстві України, що стосуються органів, які можуть провадити дізнання є неузгодженими з КПК України, що зі свого боку свідчить про порушення статті 8 Конституції України, а саме верховенства права у контексті дотримання правової визначеності. До прикладу, з огляду на зміст деяких положень Закону України «Про Державне бюро розслідувань» можна зробити висновок, що в завданнях, які стоять перед Державним бюро розслідувань, не передбачено, що цей орган має запобігати, виявляти, припиняти, розкривати і розслідувати кримінальні проступки.

- До того ж, з січня 2024 року строк досудового розслідування обчислюється з моменту повідомлення про підозру, що також порушує статтю 8 Конституції України в контексті обмеження дискреційних повноважень.

Зокрема, тепер існують ризики зловживання дізнавачами своїми повноваженнями, а також недотримання принципу розумних строків провадження, який передбачений статтею 28 КПК України.

- В КПК України чітко не визначені порядок та підстави проведення процесуальних дій, які законодавець дозволив проводити дізнавачам до початку провадження дізнання. Крім цього, КПК України не передбачає, коли відомості про такі дії мають бути внесені до ЄРДР. Зокрема, ми пропонуємо прийняти зміни до частини 3 статті 214 КПК України та доповнити її інформацією, що відомості після вчинення цих процесуальних дій мають вноситися невідкладно після завершення таких дій, за аналогією до внесення відомостей про огляд місця події.

- При регулюванні порядку застосування заходів забезпечення кримінального провадження законодавець у частині 3 статті 298³ зазначив, що такий вид покарання як позбавлення права керування транспортними засобами, визначається КПК України. Ми вважаємо, що це є ще одним випадком порушення правової визначеності, адже види покарань визначаються виключно КК України. Зважаючи на це, ми пропонуємо зазначити у частині 3 статті 298³ КПК України, що уповноважена службова особа за наявності достатніх підстав вважати, що особою вчинено порушення, за яке відповідно до Кримінального кодексу України (замість словосполучення «цього Кодексу») може бути застосовано покарання у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами, повинна тимчасово вилучати посвідчення водія до набрання вироком законної сили.

- У чинному КПК України містяться оціночні поняття, які уповноваженими особами можуть інтерпретуватися на власний розсуд, порушуючи у такому разі верховенство права, а саме його складову - обмеження дискреційних повноважень. Зокрема, такі поняття як «розумні підозри», «негативно вплинути», «різкі відмінності», «суттєво впливає».

- Крім цього, в КПК України відсутнє системне унормування змісту статей, які регулюють проведення затримання під час досудового розслідування кримінальних проступків. Зокрема, положення статей, які

передбачають особливості проведення затримання під час провадження дізнання, відсилають до загальних правил провадження досудового розслідування, і водночас ці норми регулюють виключно провадження щодо злочину. Ба більше, в частині 4 статті 298² КПК України не зазначено які відомості має містити протокол затримання. Ми вважаємо, що до частини 4 статті 298² КПК України мають бути внесені відповідні зміни, та вона має бути доповнена банкетною диспозицією, яка б відсилала до норми, що передбачає загальні правила оформлення протоколу, а саме статті 208 КПК України.

- До того ж, законодавець не дотримався принципу системного унормування статей в регулюванні питання вручення повідомлень в досудовому провадженні. Зокрема, в особливих правилах провадження дізнання він визначає «надсилання копій матеріалів дізнання» як спосіб вручення повідомлень, проте водночас в главі 11 КПК України, яка передбачає способи вручення повідомлень, такого способу немає.

- Існує проблема неузгодженості термінології в КПК України. Зокрема, поняття, які мають тотожний характер, в різних статтях мають неоднакову назву. Наприклад, «момент фактичного затримання» та «момент затримання», «особистий обшук» й «обшук особи», «особистий огляд» та «огляд особи». З огляду на це, ми пропонуємо в усіх випадках подвійного вживання одних і тих самих понять замінити їх відповідно одною назвою. Ба більше, у визначенні одного і того ж строку законодавець також вживає різні назви. До прикладу, «один місяць» та «тридцять днів» у пункті 1 частини 4 статті 219 та частині 1 статті 298⁵ КПК України.

- В чинному КПК України законодавець надав право прокурору проводити примусове освідування на підставі його постанови, у разі відмови особи пройти його добровільно, відповідно до частини 2 статті 242 КПК України. Однак ми пропонуємо дозволити стороні обвинувачення провадити таку слідчу (розшукову) дії виключно на підставі ухвали слідчого судді/суду, адже освідування є суттєвим обмеженням права на недоторканість людини.

- Приписи КПК України не передбачають проведення комплексної експертизи, а також опосередковано вказують, що експертиза може проводитися комісійно. Крім цього, в КПК України не закріплено обов'язок дізнавача/прокурора провести експертизу у разі, якщо особа, що вчинила кримінальний проступок, не погоджується з результатами медичного освідування або висновком спеціаліста, які були проведені до внесення відомостей до ЄРДР. З огляду на це, ми пропонуємо ввести в КПК України правове регулювання проведення комплексних та комісійних експертиз, а саме визначити поняття, підстави, умови, мету та порядок їх проведення, а також внести зміни, що будуть зобов'язувати дізнавача/прокурора провести експертизу у разі незгоди особи, що вчинила кримінальний проступок, з результатами вищевказаних процесуальних дій.

- Відповідно до статті 302 та 381 КПК України судовий розгляд кримінальних проступків проводиться у спрощеному порядку, якщо обвинувачений беззаперечно визнав свою винуватість і погоджується зі всіма обставинами, визначеними в обвинувальному акті. Нами було запропоновано внести зміни до частини 1 статті 302 КПК України та частини 2 статті 381 КПК України з огляду на те, що згода обвинуваченого на проведення судового розгляду у порядку спрощеного судового засідання, на нашу думку, чинним КПК України прописана нечітко і неповно, що стало наслідком порушення правової визначеності. Зокрема, в існуючих положеннях цих статей немає вказівки на те, що обвинувачений згоден з розглядом обвинувального акта у спрощеному судовому провадженні. До того ж, необхідно зазначити, що порядок судового провадження щодо кримінальних проступків, який передбачений чинним кримінальним процесуальним законодавством України, порушує права людини та основоположні свободи, які гарантовані Конституцією України та Конвенцією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція реформування кримінальної юстиції України: Указ Президента України від 08.04.2008 р. № 311/2008. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0009525-08#Text> (дата звернення: 05.02.2024).
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень: Закон України від 22.11.2018 р. № 2617-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19#Text> (дата звернення: 08.02.2024).
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 25.02.2024).
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 15.02.2024).
5. Case of Kornev and Karpenko v. Ukraine (2011) № 17444/04. URL : <https://hudoc.echr.coe.int/rus#%7B%22itemid%22:%5B%22001-212421%22%5D%7D> (дата звернення: 16.02.2024).
6. Case of Gurepka v. Ukraine (no.2) (2010) № 38789/04. URL : <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-98157%22%5D%7D> (дата звернення: 16.02.2024).
7. Case of Khristov v. Ukraine (2009) № 24465/04. URL : <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-91376%22%5D%7D> (дата звернення: 16.02.2024).
8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 04.11.1950 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 18.02.2024).
9. Case of Engel and others v. Netherlands (1976) № 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 5370/72. URL : <https://hudoc.echr.coe.int/tur#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57479%22%5D%7D> (дата звернення: 18.02.2024).

10. Хавронюк М. І. Проступок, його сутність і порядок досудового розслідування та судового розгляду: новітні середньоазійські підходи у порівнянні із вже відомими. *Право України*. 2020. С. 119-137.

11. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 19.02.2024).

12. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/stru#Stru> (дата звернення: 20.02.2024).

13. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 р. № 794-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text> (дата звернення: 21.02.2024).

14. Воробей А. О. Відкриття матеріалів дізнання за кримінальним процесуальним кодексом України: проблеми та шляхи вирішення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 2. С. 277-279.

15. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо посилення самостійності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури: Закон України від 08.12.2023 р. № 3509-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3509-20#Text> (дата звернення: 21.02.2024).

16. Погорецький М. А. Початок досудового розслідування: окремі проблемні питання. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 93-103.

17. Досудове розслідування кримінальних проступків : методичні рекомендації / С. С. Чернявський, М. С. Цуцкірідзе, А. А. Вознюк та ін. Київ : НАВС, 2019. 133 с.

18. Про затвердження інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції: наказ Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства охорони здоров'я України від 09.11.2015 р.

№ 1452/735. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1413-15#Text> (дата звернення: 02.03.2024).

19. Про затвердження та введення в дію Інструкції про порядок вилучення, обліку, зберігання та передачі речових доказів у кримінальних справах, цінностей та іншого майна органами дізнання, досудового слідства і суду (в новій редакції): наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Державної податкової адміністрації України, Служби безпеки України, Верховного Суду України, Державної судової адміністрації України від 27.08.2010 р. № 51/401/649/471/23/125. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0051900-10#Text> (дата звернення: 03.03.2024).

20. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам: Закон України від 15.03.2022 р. № 2137-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2137-20#Text> (дата звернення: 03.03.2024).

21. Фаринник В. І. Заходи забезпечення кримінального провадження у новому кримінальному процесуальному законодавстві: сутність та класифікація. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 133-142.

22. Дізнання : навчальний посібник / Р. І. Благута, О. І. Гарасимів, Ю. В. Гуцуляк та ін.; за заг. ред. А. Я. Хитри. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 340 с.

23. Галась І. А. Тимчасове вилучення майна як захід забезпечення кримінального провадження: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2019. 193 с.

24. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення правового регулювання питань кримінального провадження: Проект Закону України від 28.12.2021. № 6481. URL : <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=73530&pf35401=557875> (дата звернення: 04.03.2024).

25. Гловюк І. В. Арешт майна як захід забезпечення кримінального провадження: аналіз новел. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2016. № 8. С. 155-160.

26. Попелюшко В. О. Запобіжні заходи в новому КПК України: поняття, мета, підстави, порядок та суб'єкти застосування. *Адвокат*. 2012. № 144. С. 4-6.

27. Кримінальний процес : підручник / НУ «ЮАУ ім. Ярослава Мудрого»; за ред. В. Я. Тація та ін. Харків : Право, 2013. 824 с.

28. Карпушин С. Ю. Повторні слідчі (розшукові) дії в кримінальному провадженні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2015. № 17. С. 135-138.

29. Криміналістика: підручник /за ред. М. І. Скригонюка. Київ, 2005. 496 с.

30. Волобуєв А. Ф. Лозова С. М. Про сутність та психологічні засади пред'явлення для впізнання. *Форум права*. 2009. № 2. С. 70-74.

31. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 21.03.2024).

32. Чаплинська Ю. А. Слідчий експеримент (організаційний аспект). *Криміналістичний вісник*. 2013. № 1. С. 43-48.

33. Рекомендації № R (87) 18 Комітету Міністрів Ради Європи від 10.09.1981 р. URL : <https://rm.coe.int/16804e19f8> (дата звернення: 23.03.2024).

34. Нестор Н. В. Спрошене кримінальне провадження щодо кримінальних проступків: вітчизняний та міжнародно-правовий аспект. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 1. С. 64-70.

35. Вирок Кам'янського районного суду Черкаської області від 30 квітня 2021 р. Справа № 696/99/21. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96662602> (дата звернення: 25.03.2024).

36. Постанова Верховного Суду від 03 травня 2022 р. Справа № 696/99/21. URL : <http://ipler.com.ua/doc.php?>

[regnum=104191851&red=10000336f8056f5_c15bed68ef41ae6ce41810f&d=5](http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=104191851&red=10000336f8056f5_c15bed68ef41ae6ce41810f&d=5)
(дата звернення: 26.03.2024).

37. Постанова Верховного суду від 06 вересня 2022 р. Справа № 705/1850/21. URL : <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=106191186&red=100003c630747ce942afc6c0d9677405df9587&d=5> (дата звернення: 26.03.2024).

38. Ухвала Чернівецького районного суду Вінницької області від 09 квітня 2024 р. Справа № 150/188/24. URL : <https://opendatabot.ua/court/118212614-f9edeb07af19e5e938d7f5ad955f8199> (дата звернення: 10.04.2024).

39. Ухвала Солом'янського районний суд м. Києва від 22 березня 2024 р. Справа № 760/5064/24. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117850783> (дата звернення: 29.03.2024).

40. Ухвала Оболонського районного суд м. Києва від 28 березня 2024 р. Справа № 756/3930/24. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118181315> (дата звернення: 29.04.2024).

41. Ухвала Великоолександрівського районного суду Херсонської області від 01 квітня 2024 р. Справа № 650/1489/24. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118074600> (дата звернення: 06.04.2024).

42. Постанова Верховного Суду від 01 листопада 2021 р. Справа № 161/7092/20. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100919039> (дата звернення: 06.04.2024).

43. Постанова Верховного Суду від 11 листопада 2021 р. Справа № 521/3194/20. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101100339> (дата звернення: 07.04.2024).

44. Постанова Верховного Суду від 06 жовтня 2021 р. Справа № 185/7793/20. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100292419> (дата звернення: 05.04.2024).

45. Постанова Верховного Суду від 11 лютого 2021 р. Справа № 766/12152/20. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94803638> (дата звернення: 04.04.2024).